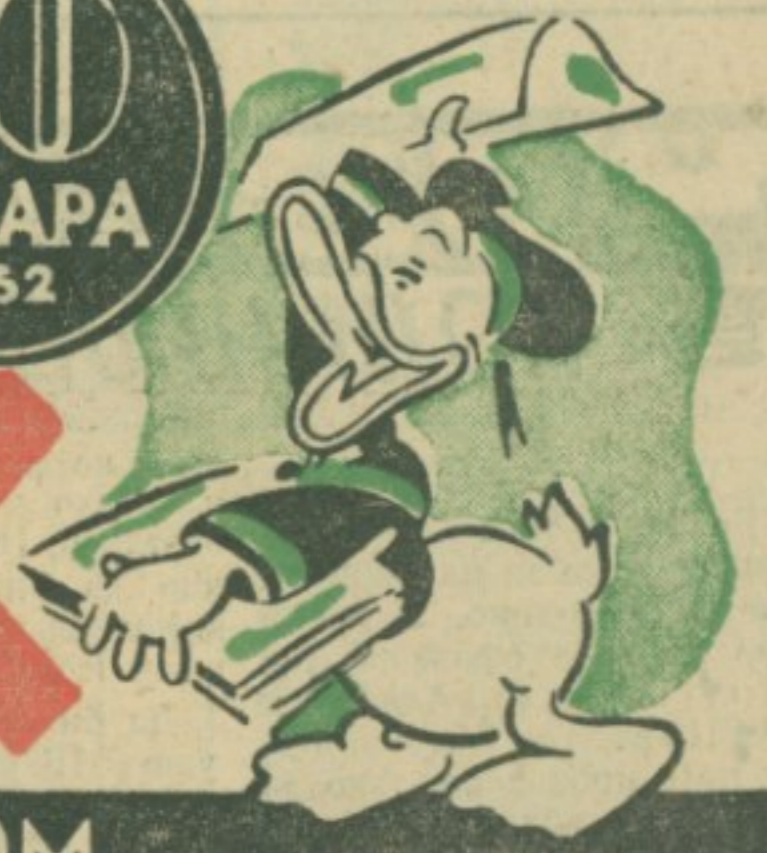

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

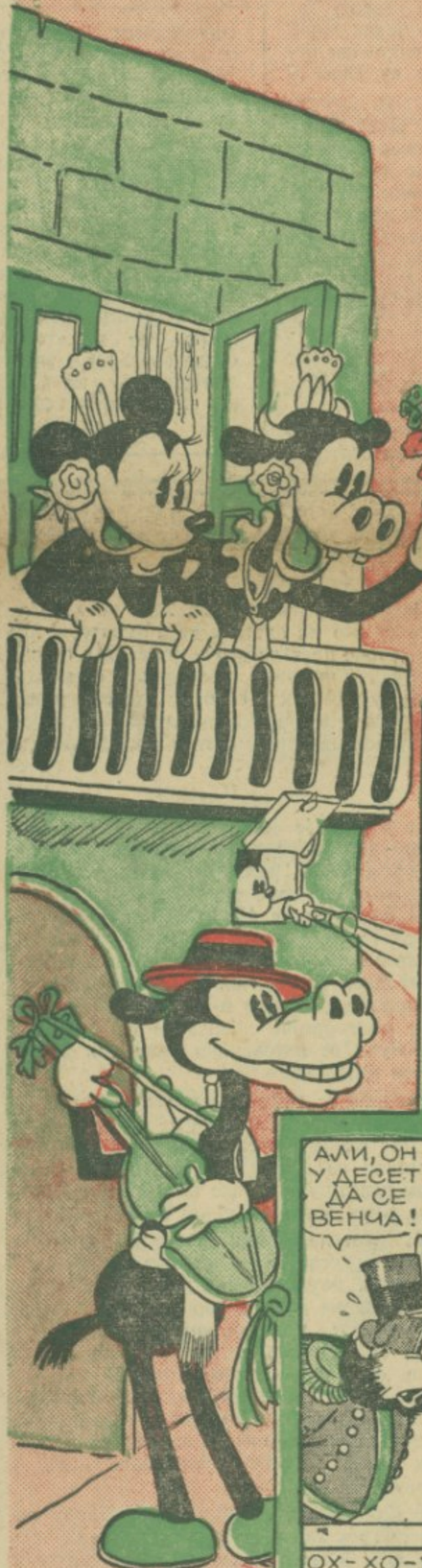

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 101 — Субота, 5 децембар 1953

МИКИ И ЊЕГОВ ДВОЈНИК

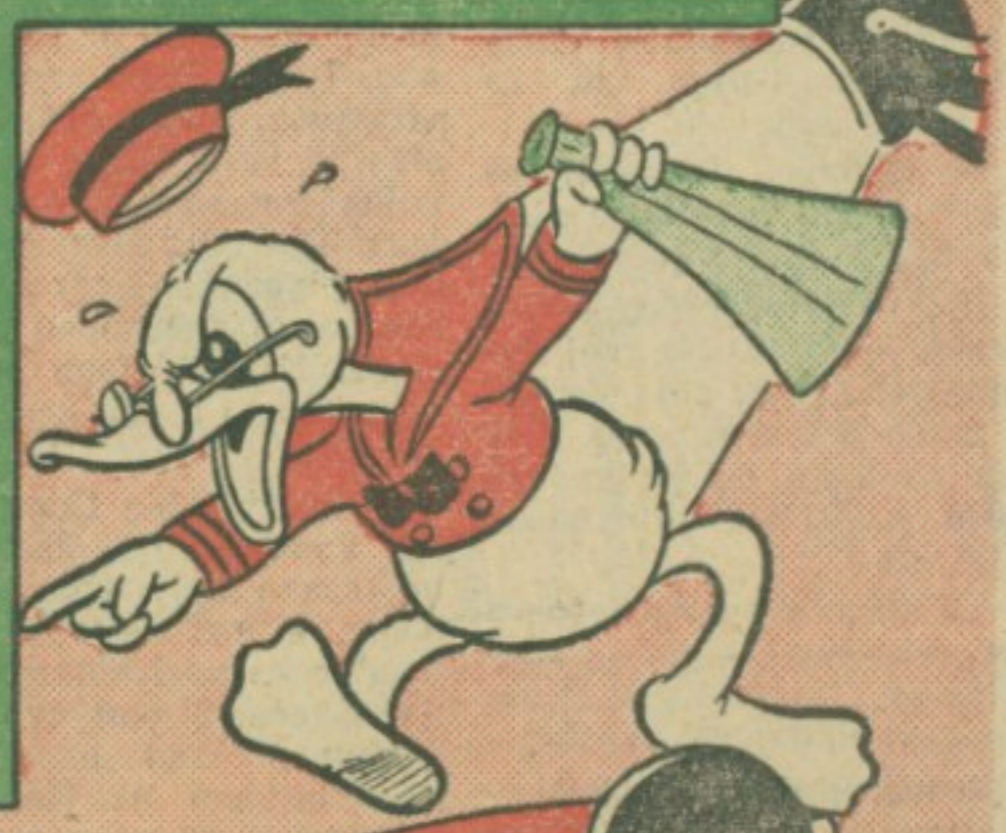
БЛЕДИОКА
ПАДА У
КЛОПКУ

МИКИ
ЈЕ
КОЛИМА
ПРЕПРЕЧИО
ПУТ И АУТО
ГОНИЛАЦА
РАЗБИО
СЕ
О ДРВО...
БЕСНИ, ОНИ
СУ ПОЛЕТЕЛИ
НА ЊЕГА,
АЛИ...

ВЕЛИЧАНСТВО ОПРО-
СТИТЕ НАМ...
МИ...
ОВАЈ...
БУТИТЕ, БУДАЛЕ!
НЕМАТЕ ШТА
ДА МУ СЕ ИЗ-
ВИЊАВАТЕ!

ОВДЕ НЕМА СВЕДО-
КА! СТРАЖЕМО ГА
У КОЛА... ЖИВОГ ИЛИ
МРТВОГ... И КОД КУ-
ЋЕ ЋЕМО ГА ЛИКВИ-
ДИРАТИ!.. И ЈА ЋУ
НАЈЗАД
ПОСТАТИ
КРАЉ!!

САМО САМ ТО ХТЕО
ДА ЧУЈЕМ! ГРО-
ФЕ ЈЕДИОКА,
УХАПСИТЕ ОВОГ
ИЗДАЈНИКА И ЊЕ-
ГОВЕ ТЕЛОХРАНИ-
ТЕЉЕ!

ТАКО!.. ЧИНИ МИ СЕ ДА СИ
ПРОПУСТИО И ПОСЛЕДЊУ
ПРИЛИКУ ДА ПО-
СТАНЕШ КРАЉ!..
А?

ЧЕСТИТАМ ВАМ, ГРОФЕ! БИЛИ
СТЕ ТАЧНИ
КАО САТ!
ЧЕСТИТАМ
ТИ, МИКИ!
ОВО СИ
СЈАЈНО
СМИСЛИО
И ИЗВЕО!

НЕГО... ГДЕ ЈЕ
ЊЕГОВО ВЕ-
ЛИЧАНСТВО?
ПОСЕТ!
ЊЕГОВО
ВЕЛИЧАНСТВО
СЛУЧИ У
СЕНУ!

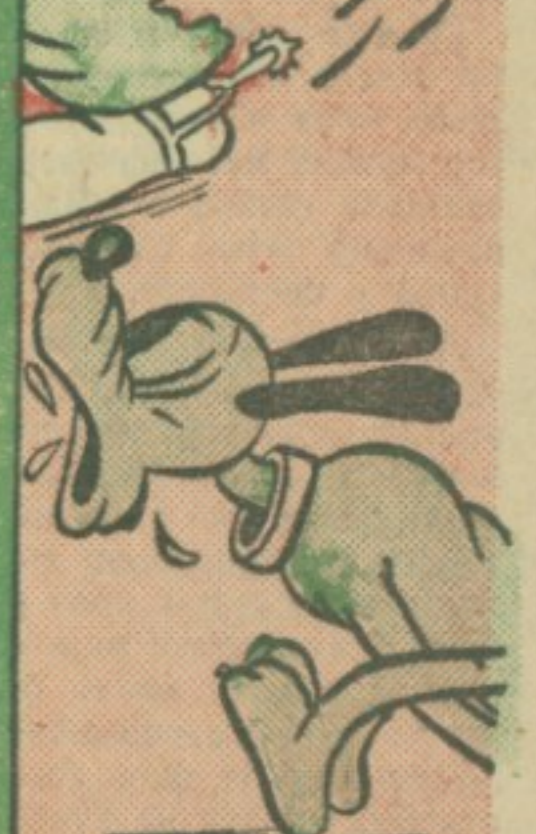

АЛИ, ОН ТРЕБА
У ДЕСЕТ САТИ
ДА СЕ
ВЕНЧА!
ДА!..
АЛИ НЕ
СМЕ ДА СЕ
ПОЈАВИ САДА,
ЈЕР БИ СВИ
ВИДЕЛИ ДА
САМ МУ ЈА
ДВОЈНИК!

ВИ САМО ЗБРИНИТЕ
ЊЕГОВО ВОЈВОДСТВО,
А МИХАЈЛО ЋЕ ВЕК
СТИЊИ... КОЛИМА,
КАКВИМ СЕ
ЈОШ НИЈЕДАН
КРАЉ НИЈЕ
ВОЗИО НА
ВЕНЧАЊЕ!

ПОШТО
СЕ
ПРОФ
ЈЕДИОКА
УДАВИО
СА
ЗАРОБЉЕ-
НИЦИМА,
МИКИ
ЈЕ
ОШИНУО
КОЊА

ОДМАКЛИ СМО ВЕЛИЧАНСТВО!
ДОБРО!
САД МОЖЕШ ДА
ИЗРОНИШ
НА ПОВР-
ШИНУ!

ОХ-ХО-ХО! АЛА ЈЕ
СВЕЖ И МИ-
РИСАН ВАЗДУХ
НАТЕРИТО-
РИЈИ МЕ-
ДИОКЕ!
А-ХА!
НЕГО
САД ЋЕМО
МАЛО ДА
ИЗМЕНИ-
МО УЛО-
ГЕ!

КАКО
ТО
МИ-
СЛИШ?
ЕТО ЈАКО! ПРЕ-
ДАЈЕМ ТИ У РУ-
КЕ КРАЉЕВСКУ
ВЛАСТ И ОВЕ
ДИЗРИНЕ! КАД
СТИГНЕМО У
НЕДИОКУ, НАРЕ-
ДИЋЕШ ДА КО-
ЛА ПОША-
ЉУ ПРОФУ
ЈЕДИОКИ!

МИХА-ЈИЛО,
СЛА-А-ВНИ,
ГОСПОДА-АРУ
ПЛА-А-ВНИ!

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:

ЗАКОН
ИЗНАД
СВЕГА

ЧОВЕК КОЈИ НИЈЕ ХТЕО ДА ГОВОРИ

(2)

— Ви ћете бити Пјер. Тушетови су отишли из Торнија још 1934 године. У првим данима немачке офанзиве све троје су погинули. Али, тело младог Пјера, тог малоумника, икад није пронађено, тако да се он на званичној листи пострадалих у рату налази у рубрици несталих. Да је остао жив, већ би се вероватно вратио у своје родно село. Нико од становника села није га видео од 1934 године. Ви, судећи по његовој слици, личите на њега. То је за вас веома срећна околност... А сад, време је да упознате свог инструктора.

Он притисну дугме звонца, та које се налазило на његовом столу и један мршав човек Цорцових година уђе у собу. Уствари, он није ишао, већ скакутао. Његов поглед зауставио се одмах на буке-ту ивећа на Бекеровом столу и он испружи руке да га узме.

— За Цонија... Је ли то за Цонија? — питао је он с молбом у гласу.

— Да, то је за тебе, — рече Бекер. — А ово је твој нови пријатељ Пјер који је дошао да се с тобом игра. Ако будеш добар, он ће ти поклонити мали воз који може сам да иде.

— Ти ћеш се моћи играти мојим кошкама, — рече младић Цорцу. — Ја имам и једну чигру. Фини се окреће.

Пукотник погледа Цорца. — Цони ће вам бити изврстан учитељ. Ваш задатак је да се преворите у његовог брата-близаница.

Цорцов радни дан почињао је у шест најутра. Поред ча-

сова којима су присуствовали и остали ученици, будући диверзанти, Цорци је напорно радио да би савладао дијалект којим говоре француски сељаци у Нормандији.

Да би се потпуно укључио у улогу Пјера Тушета, Цорци се сатима играо с Цонијем, учени да подражава његове незграпне покрете. Једном недељно у школу је долазио један психијатар који је контролисао Цорцов „напредак“.

— Понашате се још неувисше пригодно за време јела, — говорио је он Цорцу.

— Проспите мало те супе. Не стављајте храну у уста ножем, већ прстима. Нека вам се руке стално крећу. Али, не машите њима тако јако, већ лагано, бесцелно и глупо. Држите уста отворена. Опустите доњу вилицу.

Да би научио да подражава спори и тешко разумљиви начин на који је Цони говорио, Цорци је по савету лекара одмах после буђења стављао у уста један каменчић, који је вадио само за време јела. Три месеца држао је камен у устима. Постепено, његов говор претворно се у муцање. Најзад, Цорци је сасвим лако муцао и без каменчића у устима.

Уз сваки обед Цорци је уместо воде добијао јединствено вино, какво пију француски сељаци, а његова храна састојала се из коњског меса и приг хлеба. Узели су му униформу и дали одело какво носе сељаци из Нормандије. Научио је да носи тешке чизме, широке панталоне и црну, шиљату капу француских сељака.

Постепено, човек који се звао Цорци Дипре повлачно се

у позадину, а његово место заузимао је слабоумни Пјер Тушет. Сад му је већ било тешко да се јавља својој жени. Јер, о свом животу и раду није могао да јој пише, а, поред тога, од некадашњег Цорца Дипреа готово ништа није остало. Ипак, писао јој је с времена на време, па је чак морао да напише и читаву хрипу писама која су за време његовог одсуства други имали да јој шаљу.

Једнога дана Бекер му је дао боцу машинског уља и

рекао му да га добро утрља у чизме, у кожу на рукама и у одело. Јер, такво уље употребљавали су готово сви становници у околини Сен Лоа. — Немци су лукави, — казао му је Бекер, — и у случају да вас ухвати може им пасти на ум да помоћу микроскопа испитају ваше одело. — Исто тако добио је пуно кесицу земље. — То је са њива из Нормандије. Пре него што пођете натрљајте тиме руке, тако да вам земља уђе под нокте.

Последњег месеца „школовања“ Цорци је морао дуго да пешачи с огромним теретом на леђима. Кад би се вратио исцрпљен и мртав од умора, терали су га да трчи све док се не би срушио. Тада су га дизали и слали поново у „шетњу“. Једном је то трајало пет дана без одмора. Истовремено, његова храна била је сведена на минимум, тако да је у организам уносио свега 600 калорија дневно.

Једне ноћи Цорца су нагло пробудили из дубоког сна у који је био утонуо после изванредно напорног дана. Јака, блештава светлост цепне електричне лампе била му је упорна право у очи.

„Wie heissen Sie?“ (како се зовете) — запито га је један оштар глас.

— Добра претстава. Сад сте већ заиста спремни.

После неколико дана Бекер га је позвао и рекао му:

— Поћи ћете вечерас у 10 и 45. Ноћ је пријатна за летење. О жени не брините ништа. Ми ћемо за њу учинити све што буде потребно.

☆☆☆

Једномоторни авион „Лисандер“ прелетео је Канал веома брзо. Тек што су надлетели француску територију, пилот се окренуо и рекао Цорцу:

— Скочићете кроз пет минута с висине од 400 метара. На те његове речи радиста је ухватио ручицу на вратима авиона и дао Цорцу знак да приђе. Кад је пилот узвикнуо „скачи“, врата су се отворила и Цорци је осетио удар хладног, оштрог ваздуха. Тек кад се падобран отворио, он је постао свестан да пада. Стао је у себи да понавља добијена упутства:

— Ако будете искочили на време, пашћете усред једне свеже пооране њиве.

Бекер је био у праву. Цорци је једва осетио кад је додирнуо меко земљиште. Откопчао је падобран и брикљиво га замотао.

— Идите према северу. Тако ћете стићи до једне живе оgrade. Сакријте падобран испод ње. — Тако су гласила два упутства.

Цорци је нашао живу оgradu, сакрио падобран и ослушнуо. Све је било тихо. Чуо се само шум авиона, све слабији и слабији, док најзад није сасвим ишчезао. Он, Цорци Дипре, боље рећи Пјер Тушет, био је сад у Француској. Понављао је упутства:

— Побите даље према северу, отприлике стотину корака. Наћи ћете на једно сеоско имање.

При јасној месечини Цорци је заиста угледао обрце зграда.

— На десној страни налазе се две привредне зграде: једна мала, друга већа на чијем се тавану налази сенара.

Цорци је пошао према већој згради.

— До ње ће вам требати петнаест корака. Ако их буде мање или више, значи да сте набасали на неку другу фарму.

До зграда је било тачно петнаест корака. Цорци се нечујно завукао у сено. Први део задатка био је извршен. Сад је требало да се добро испави.

— Ја сам Пјер Тушет. Ја сам Пјер Тушет, — понављао је све док није утонуо у сан.

Рано изјутра Цорци је чуо да се неко креће по амбару.

— Тачно у шест часова, — Цорци се сећао последњих упутстава, — жена фармера Тибоа изићи ће да нахрани пилиће. Не мичите се док не чујете да звикди „Марсељу“.

Дуго се ништа није чуло сем пијукања пилића. Најзад, жена је лагано стала да звикдује француску националну химну. Жорж се наже кроз отвор на тавану и угледа једну јаку, средовечну жену.

— Затворите врата! — изговори он муцајућим гласом Пјера Тушета.

(Наставиће се)

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
СТОЈИЉКО СТОЈИЉКОВИЋ,
БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ИЗДАЈЕ И ШТАМПА „ПОЛИТИКА“ ШТАМПАРСКО-ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ,
БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ТЕКУЋИ РАЧУН БРОЈ 102-Т-82.
ПОШТ. ФАХ 124. — ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: ГОДИШЊА 500, ПОЛУГОДИШЊА 250 ДИНАРА. ЗА ИНОСТРАНСТВО ГОДИШЊА 700, ПОЛУГОДИШЊА 350 ДИНАРА. РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ.

Од страни се Техничари

ВЕРНЕР ВАН ЛОРН

(18)

Гомиле уплашених Јупитероваца биле су густо збијене око њих двојице и само је громки глас високог Ирца задржавао те детињасте људе на потребној удаљености од каблова и металних подупирача. Мк Карти је викао, али се није љутио на њих, јер је и њега све учестаније и снажније дување испуњавало грозом.

Најзад, каблови су били причвршћени. Дик, који је чекао да Цон заврши посао, минути су изгледали нескрајно дуги. Цон глас прекинуо је то мучно ишчекивање и Дик окрете велики прекидач.

Град се наједном нашао у потпуном мраку. После неколико секунди струга је потекла кроз хиљаде плоча из којих је била састављена метална таваница. Два пута се светлост гасила и палила. После другог, прилично дугог, замрачења град се поново купао у светлости.

Дик је истрчао на врата и као омамљен буљно у таваницу. Све је било тихо. Народ, као уплашени том тишином, стао је немирно да се креће тамо-амо. Али, нико није проговорио ни речи. Дик није веровао својим ушима. Још два пута пустио је електричну струју кроз метални свод и поново осушкнута: није се чуо ни најмањи шум. Само, да ли су огромни црви били мртви или су, уплашени, побегли? Недељу дана после овог догађаја техничари су отворили врата на тунелу који је водио у оштећено и напуштено насеље. Призор који се указао пред седморицом људи био је језив, а ипак је нагонио на смех.

Огромне гусенице покривале су земљиште, а свуда око њих тискали су се њихови младунци. Ни ратоборност, а ни разум нису навели те циновске црве да нападну заштићене градове. При томе их је искључиво водно инстинкт да нађу неко скровито место где ће да положу јаја и да излегу младе. И заиста, откљачу су пробили куполу насеља и населили се у њему, много младих се већ било излегло. Пузали су свуда унаоколо, верали се једни на друге, гурали се око великих гусеница.

Појава људи изгледа да је узнемирила гусенице, па су почеле да пужу према њима. Призор је престао да буде смешан

и неколико пушака плануло је истовремено. Погођене животиње зауставиле су се и почеле да се грче, а гусенице које су биле позади најпре су и саме застале, а затим су се бациле на рањене и почеле да их прождиру. Призор је био заиста мучан. Дик и његови другови почели су да пуцају и нису престали све док се и последњи црв кретао. Ипак, неке од рањених животиња успеле су да се успузу уз потпорне стубове и да, праћене пушчевима, нестану преко ивице отвора. Тло оштећеног насеља потсећало је на бојно поље после страшног окршаја.

Три дана доцније унутрашњост града очишћена је од отровног, спољашњег гаса, а проваљена купола оправљена. Становници су се вратили кућама и први посао био им је да покопају већ натруле остатке својих уништених непријатеља. Живот у обновљеном насељу потекао је својим нормалним током. Опасности од спољашњег непријатеља није више било: електрична одбранбена постројења била су увек приправна, а Дик Берио научио је Јупитерове да рукују њима.

Прохујало је десет година од доласка седморице техничара на Јупитер. Дик Берио седео је на балкону и посматрао свог осмогодишњег сина Цона, који се доле у башти играо с малим Диком Мк Картијем. Занет дечком игром и њиховим звонким гласовима, Дик се несвесно пренео у своје мучно детињство проведено на Земљи. Земља! Толлике године су прошле откако су с ње отишли!

Већ три године чланови мале колоније на Јупитеру помишљају да се врате на своју родну планету. И синоћ је донесена одлука: полазе кроз два месеца.

Више није било потребно радити годинама да би се произвело довољно погонског горива за пут од Јупитера до Земље. Све машинерије радила су пуним капацитетом и за свега месец дана могло се добити довољно течног горива за више узастопних путовања. А Јупитеровци су већ имали своје техничаре и мајсторе који су сами могли да воде надзор над радом чак и најсложенијих машинских уређаја. Техничари са Земље нису им више били непоходни.

Мала група путника — било их је сад двадесет троје — стајала је пред ваздушним бродом који је био спреман за полазак. Сви становници покривених насеља дошли су да их испрате. Образи су свима били мокри од суза. За протеклих десет година Јупитеровци су били престали да мисле на то да су њихови пријатељи до-

шли с једне друге планете и да једног дана могу отићи.

Због тога је, кад су дознали да Дик и његови другови желе да их напусте и да се врате на Земљу, њихова жалост била огромна. Кад је ваздушни брод кренуо и кад су се пред њим отворила врата уздизног тунела, хиљаде руку подигле су се на последњи поздрав.

Није било прошло ни недељу дана од узлетања брода. Лет је био угодан, али су путници ипак постали немирни. Ћутали су, избегавали једни друге и, први пут за десет година, међу њима избиле су свађе.

Кад их је, најзад, Дик Берио позвао у велики салон, дошли су сви, али гунђајући. Но, већ после његових првих речи лица су стала да се разведравају. Бојажљивим осмесима и климањем глава показали су да се слажу с његовим излагањем.

— Ми смо луди, и ви сви то добро знате. Били смо срећни у нашим покривеним

насељима, срећнији него икад раније у животу. Али, изгледа да тога нисмо били свесни и желели смо да се вратимо на Земљу. Желели смо да одемо с Јупитера јавко смо тамо имали све што нам је било потребно. Имали смо све удобности, безбројне разоноде, више пријатеља него што их можемо икад имати међу људима на Земљи. Ја се осећам постиђен што смо их напустили. Ја знам да сада сви ви желите да се опет нађете у својим удобним станима у којима сте провели последњих десет година. Имајте храбрости да то признате! Ево, ја признајем да сам погрешно што сам пошао. У овом тренутку ми сви чезнемо не за Земљом, већ за покривеним насељима на Јупитеру. Јер, тамо су наши домови.

И сад, пошто знамо да смо погрешили, најбоље што можемо да учинимо то је да по доласку на Земљу заложимо све своје

снаге за успостављање сталне везе с Јупитером. Ми можемо да створимо пријатељске и трговачке везе између становника једне и друге планете. Али, не заборавите да смо ми постали деца Јупитера! Ми смо готово постали део те расе. Они су нас примили и пружили нам све што су могли. Дали су нам чак и слободу кад смо је затражили. Ми припадамо њима. Интереси Јупитероваца морају бити и наши интереси.

★

Прохујало је још десет година и Цон Берио већ је почињао да помаже оцу у његовом раду. Излети на Јупитер за време одмора постали су омиљени међу становницима Земље. На далекој планети већ се градило „поред шест старих, још три покривена насеља, јер се број туриста стално повећавао. Трговачки ваздушни бродови одржавали су сталну везу с Јупитером, носећи многобројне производе са Земље и враћајући се натоварени ретким и драгоценим металима.

Бродови за међупланетарне летове, израђени по узору на ваздушни брод на коме су Дик Берио и његови другови први пут одлетели на Јупитер, крстарили су ваздухом испитујући остале планете и тражећи нове руде потребне новој индустрији.

И живот на Земљи постао је другачији. Људи су усвојили и применили принципи контроле, неутралисања и искоришћавања гравитационе силе, а као резултат тога на Земљи су се појавиле огромне грађевине. Нове зграде биле су многоструко веће и више од највиших грађевина од пре десет година. Обе планете имале су безбројне користи од тог пријатељства које је тако чудно започело оног дана кад је гласни Дик Берио прочитао Морквиллов оглас у новинама.

Кад се једном у сумрак Дик Берио сетио свега и кад је у мислима сагледао све оно што је дошло као резултат њиховог тајанственог пута на Јупитер, није могао а да се не насмеши и каже готово гласно:

— И све то за циглих двадесет година! Просто невероватно!

— Шта кажеш, драги? — запита га Долорес. Дик је погледао и насмеши се.

— Ништа! Мислио сам о нечему. Сећаш ли се оне вечери кад си упала у ресторан и нашао се поред мог стола? А ја сам мислио да је то било сасвим случајно. Ах, ти...

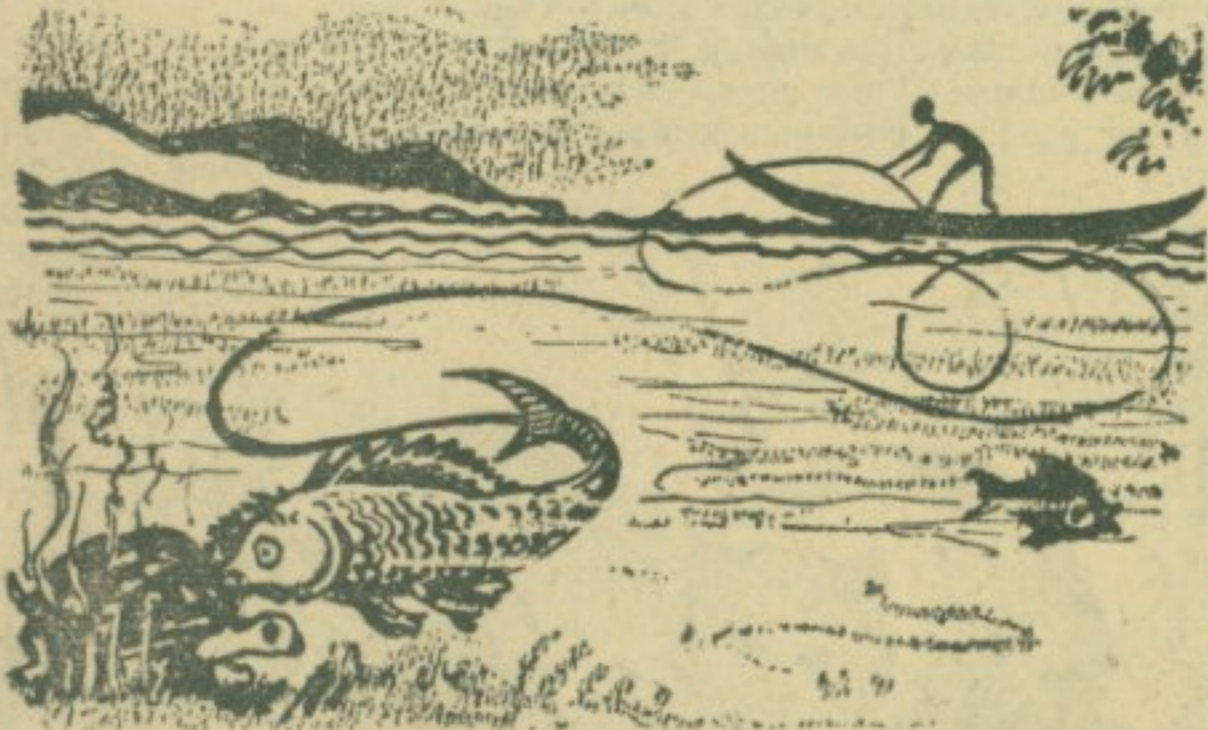
Дик се брзо сагао и, смејући се, закључио главу рукама, јер је на њега полетела књига коју је Долорес читала. Имала је, додуше, меке корице и није била бачена свом снагом...

(К р а ј)

Редан ловачки „ПРИБОР“

У свету има доста начина на које се лове поједине животиње, али је можда најзанимљивији лов помоћу такзваних риба прилепуша. Те рибе могу бити дуге и до један метар. На глави имају плочицу која је остатак закрљале леђне пераје. Она им служи да се помоћу ње приљубе за поједине предмете.

Многи истраживачи који су путовали по тропским крајевима поменули су у својим делима те рибе. Тако један од њих, Вајт Бил, прича да урођеници Торесова Мореуза (између Аустралије и Нове Гвинеје) лове рибе прилепуше. Оне су им потребне да им послуже као чудан ловачки „прибор“. Наиме, ловци пробуше реп рибе, затим кроз рупу провуку конопца и завежу чвор. Поред тога, да би риба још чвршће била везана, они тај конопца омотају око њеног репа. Ловци рибе чувају у заливима крај обале или у чамцима пуним воде. Али, кад побу у лов они лутају у чамцу реком. Кад наиђу на мање корњаче, они побацију рибе у воду и оне допливају до корњача и прилепе се уз њих. Корњача се брани, али узалуд. После тога урођеници-ловци извлаче рибу, а тиме и корњачу.

Ових риба има и мањих. Неке су дуге четрнаест, а неке 20 до 25 сантиметара. Оне припадају породици скуша. Месо им је добро за јело. Јако су прождрљиве и брзе, лукаве и опрезне, али нису издржљиве. Због тога прате морског пса, а кад њега нема онда прате бродове, китове и велике морске корњаче, па се и уз њих, као и уз морског пса, прилепе и тако прелазе огромна морска пространства. Ајкуле вуку ову рибу и тако је она заштићена од других прождрљивих риба. Неки стручњаци мисле да риба прилепуша чисти тело морског пса од разних наметника.

СТОГОДИШЊАЦИ

О људима који су дуго живели постоје писани подаци и из веома давних времена. Из скорје прошлости постоје чак и делимично веродостојни документи о стогодишњацима. Па ипак, само за мали број људи утврђено је потпуно сигурно да су за више деценија преживели један век.

Постоје, између осталих, подаци за ове стогодишњаке: Ц. Ј. Дракенгер, шведски морепловац — 146 година; Петрач Золтаи, Мађар (1539? — 1724) — 185; Томас Пер, Енглец — 152; Луиза Труско, Бразилјанка — 169 и Томас Корон, Енглец (према надгробном споменику) — 207 година.

Међутим, већину ових података немогућно је проверити. Једино је од ових „најстаријих“ стогодишњака за Томаса Пера сигурно утврђено да је живео 152 године.

Веома су ретки људи који доживе стоту годину, док су они који прославе 120-и рођендан заиста права реткост. Међутим, много је важније да се просечна дужина човечјег живота стално повећава.

МАНЧЕСТЕРСКИ КАНАЛ

Енглески град Манчестер налази се у области великих рудника угља. Осамдесетих година прошлог века овај град почео је привредно да опада, па се због тога, 1883 године, приступило прокопавању канала који га спаја са Ирским Морем. Канал је довршен 1894 године. Дуг је 57 километара, а дубок више од 9 метара. На површини је широк 90 до 120 метара, а на дну 40 до 60 метара. Спајањем Манчестра са морем уштедело се много у претовару робе. У каналу постоје четири уставе које држе бродове до 30 метара.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Посишанак и врсте угља

Угаљ је постао, углавном, угљенисањем биљних материја уз деловање бактерија. Има га неколико врста. Те разлике потичу због физичких особина, хемиског састава и геолошке старости.

Угаљ се највише састоји од угљеника, а квалитет му највише зависи од броја калорија, количине влаге, сумпора и пепела који остане после сагоревања. Овде ћемо набројати главне врсте.

Антрацит је најстарија врста фосилног угља. Он садржи око 90 од сто угљеника, сјај му је металан, крт је, сагорева бездимним пламеном и даје 8.000 до 9.000 калорија.

Камени угаљ ствара се у геолошким периодима: карбону, тријасу, јури, креди и еоцену. Црн је и има изглед камена. Садржи 70 до 90 од сто угљеника, даје 5.000 до 8.000 калорија, има мало влаге, а приликом сагоревања остаје много пепела.

Мрки угаљ постао је у средњем терцијеру, има 55 до 75 од сто угљеника, у њему се види дрвена структура, а

2.000 до 3.000 калорија, има 45 до 55 од сто угљеника, садржи много влаге, а мало сумпора. Приликом сагоревања не остаје много пепела. Тресак је најмлађег постам-

ка; ствара се и данас. Даје до 2.000 калорија, садржи 53 до 59 од сто угљеника, боје је смеђе-жуте, састављен је од угљенисаних али јасно видљивих и очуваних биљних остатака. Има око 60 од сто влаге, мало сумпора и пепела.

Угаљ има веома велик значај за народну привреду, па га због тога називају „црним дијамантом“. Често се богатство једне земље мери по томе колико она има угља.

Још у почетку 14 века угаљ се почео све више употребљавати и потискивати из употребе дрво, јер је економичнији.

Угаљ се употребљава непосредно као огрев у домаћинству, затим за ложење локомотива, бродова итд. Поред тога, он је као сировина веома важан за добијање разних производа: кокса, тера и гасова. Прерадом тера добијају се течна горива и мазила, сировине за експлозив, смоле, течности за прскање дрвећа, масне боје, материјал за филмове, анилине боје итд. Прерадом гасова добија се амонијак, затим сумпор и сумпорна киселина, нафталин, парафин, разни медицински препарати, дезинфекциона средства, бензол, сахарин, бензин итд.

Да се потсетите

Синдегдоха је кад се употребе делови место целине (кад се, на пример, каже хлеб уместо храна), затим јединина место множине (кад се каже: у Лазе је сипан Србаљ био), множинина место једине (па одлете небу у висину).

Хипербола је преувеличавање. Ево примера: сви ми да се у со прометнемо, не би Турком ручка осолити.

Иронија је потсмевка у благом виду. То је случај кад се употребе речи супротне правом значењу, на пример: неће мачка сланине.

Персонификација је случај кад се људске особине дају стварима или природним појавама. На пример: сама књига проговара.

Елипса је изостављање речи које се и без изговора подразумевају, на пример: црн му образ! — што значи: црн му образ био.

Алузија је приговарање у коме се место једног појма узима нешто друго — њему слично: неверни Тома — место: ничему не верује.

скроб који се налази на површини кромпира претвара се у лепак који слаја раздвојена скробна зрнаца у руменасту кору.

ШТА ЈЕ ПАЛЕОНТОЛОГИЈА

Палеонтологија је наука која проучава остатке биљака и животиња које су живеле у давним временима на Земљи, а чији се трагови налазе у Земљиној кори и да нас. Испитујући те остатке, палеонтологија је дошла до закључка да се помоћу њих, као помоћу неких докумената, може с приближном тачношћу пратити развој живих и давно изумрлих животиња. У каменим слојевима, као у неком огромном архиву, за палеонтологе леже сачувани документи и сведочанства која говоре о пореклу живих бића. Палеонтологија има, дакле, циљ да сређује те „документе“ и да их тумачи.

РАЗМИСЛИТЕ, ПА РЕЧИТЕ

А: 4321, 3214, 2143, 1432
Б: 23, 69, 207, 621

Размотрите добро бројеве под А. Шта сте могли да утврдите? А шта сте могли на први поглед да запазите код бројева под Б?

(Код бројева под А, свака прва цифра постала је редом последња. Код бројева под Б, сваки број је један претходном помножен са 3)

Нешто о кромпиру

Ако од сировог кромпира направимо кашу и у једној тегли помешамо је с водом, затим то све процедимо кроз крпу и оставимо да се слегне, онда ћемо после извесног времена опазити на дну посуде бео слој. Кад тај слој одвојимо од воде и осушимо, он ће се претворити у бео прашак. То је скроб — штирак или брашно од кромпира. Кад посматрамо кромпир, ми скроб не видимо, пошто су скробна зрнаца у кромпиру смештена у ситне ћелије као у нека складишта.

Кад се кромпир кува, онда опне ћелија у којима је скроб ицају услед загревања и вода додире до скробних зрна-

ца, која постају мека. Скуван кромпир је сув, јер су скробна зрнаца упила сву воду. Кад се кромпир пржи, онда се јаче загреје него кад се кува. Услед велике топлоте,

БУКАНИРИ

Договорили су се да братски поделе острво и да се баве ловом.

У пристаниште омањег пустог острва из групе Антила пристала је једног дана 1625 године лађа, из које је изишла група Француза предвођена неким пропалим нормандским племићем. На њиховом дугом путовању од Европе до тог острва оно им се учинило најпријатније, па су одлучили да се ту настане. Није прошло дуго времена а на острво су се искрцали и неки Енглези. И једни и други били су жељни авантура, а „стари свет“ није им пријао не само због немаштине, него многима и због злодела која су тамо починили.

Сваки пар ловаца имао је по једног или два шегрта-дечака, који су код њих служили по три године, а после тога добијали су као награду: пушку, муницију, псе и 50 килограма дувана. То је био знак да су они постали прави и самостални ловци.

Ловци-побратими ишли су у лов у пратњи шегрта и ловачких паса, а полазили су у цик зоре. Чудне су то биле дружине. Преко рамена сваки од њих имао је пребачену повелику пушку, а на леђима висила му је торба пуна муниције. О појасу је висила футола из које су вириле дршке већих и мањих ножева. Шегрти су водили по двадесет и више даса.

Лов је почињао тиме што би шегрти пустили псе, који би се разјурили по прашуми и натерали бика или свињу на ловце, а они би их убијали. Дужност једног од шегрта била је да жртву одмах одере и искасапи. Ловци су били тако извештани да су могли бика у трку ножем ранити у ногу и тако му онемогућити бежање. У исто време, тиме су штедели и муницију.

Коже уловљене дивљачи одмах су штављене, а месо сушено на диму од отпадака коже и костију убијених животиња. То месо имало је лепу угастиоцрвену боју и веома пријатан мирис. Било је тако добро осушено да се одржавало и у највећим тропским врућинама. У Европи су га јако ценили, па су га тамо превозили многи бродови, дајући ловцима у замену барут, олово, вино, одело и разноврсно ватрено и хладно оружје. Овај начин прераде меса европски авантуристи примили су од Караиба, који су га звали букан, па су по томе и ловци са Острва Корњача и Хаитија добили име буканири. То име задржали су и касније, кад су се борили против Шпанаца и задавали тешке ударце њиховој трговини. Један део становништва Острва Корњача бавио се земљорадњом; гајили су шећерну трску и дуван.

Иако је постојала нека француска колонијална власт на тим острвима, буканири су све међусобне спорове решавали сами, кад је требало и двобојем, за који су постојала строга утврђена правила. Онај који се није придржавао тих правила одмах је убијан. Буканири су били људи махом сумњиве прошлости; нико се од њих није звао правим именом, него је сваки имао надимак по коме је био познат. Иначе, дивљина и начин живота створили су од њих врло грубе људе, у којима се најчешће било угастило свако људско осећање. Своју грубост они су највише исказивали на шегртим и на непријатељима-Шпанцима.

Шпански освајачи, који су упињали све снаге да спрече долазак других Европљана у Нови Свет, видели су да насебине буканира на Хаитима постаје све већа, па су настојали да их истребе. Настао је рат. Буканири, задојећи мржњом према Шпанцима, силовито су на њих нападали, иако су Шпанци чешће били надмоћнији, па су уништавали њихове одреде. Ево једног примера. Једном је сто буканира наишло на 500 Шпанаца. Ускипели од беса, буканири нису чекали да их Шпанци нападну, па су с толиком силном навалом да су их све разјурили. У тој борби погинуо је шпански командант и сви његови официри. То је Шпанце толико устрашило да више нису смели да нападају групе буканира, него су их тражили кад су усамљени ловили у прашуми и убијали их. У исто време Шпанци су убијали и дивљач, да би тако онемогућили живот буканирима на острву. Изгледа да су у томе највише успели, па су се буканири одали гусарењу по морима око Острва Корњача и Хаитија. Доцније су се њихове акције знатно прошириле, па су допринеле све до обала Америке. Тако су некад мирни ловци постали смели морепловци, који су задавали смртне ударце на копну и мору Шпанцима и њиховој колонијалној трговини.

МАЧКА ИМ СЛАСЛАЖИВОТ

Ту мачку нашли су кад су од Јапанаца заузели неко сеосце. После два дана јаке артиљеријске ватре, нико није очекивао да ће се у селу наћи иједно живо биће, а понајмање тако лепа мачка. Међутим, она је дежала на неким отпацима и тако спокојно лизала шапе као да се налазила у неком мирном дому, крај топле пећи.

Војници су се насмејали на овај приказ, радосни што међу толиким рушевинама виде бар једно живо биће. Мачка је подигла своје крупне, лепе очи и љубазно погледала војнике. Наједном, спазила је каплара Рендија Џонса и, ко зна из ког разлога, потрчала к њему.

На ово су се сви насмејали, а Ренди Џонс сагао се, подигао мачку и почео да је милује. Од тога дана мачка га није више напуштала. Обично је чуцала на Рендијевом рамену и с висине гледала на остале војнике. Иако су готово сви из чете били љубазни према њој, она није ни за тренутак напуштала Рендија.

А и Ренди је био очаран мачком. Дирило га је што је мачка баш њега изабрала. Десето дете сиромашних родитеља, неугледне спољашности, он иначе није побуђивао симпатије ни код кога. А сад наједном ова мачка, усред ратног окршаја! Он ју је мазно и гладно, четкао јој меку, свилену длаку и лазно на њу као на мало дете.

Али, његова срећа није била дугог века. Чета је добила наредбу да крене у извиђање. Сваки човек имао је да понесе за себе храну и воду. Рендију је скренута пажња да не води мачку, јер би она могла да ода чету. И зато је он пред полазак одвео мачку у батаљонску кухињу и предао је кувару на чување.

Целог дана Ренди је био тужан, јер му је било необично без мачке. Али, кад је пала ноћ и кад су војници већ били полегали, Рендија пробуди нешто топло и меко што га је миловало по образу. Просто није могао да верује — поред њега дежала је мачка и спокојно прела.

Шта сад да ради? Речено му је да мачку не води. Да је врати натраг, значило би бежати с дужности. Да је води са собом — не сме.

Како је мачка тужно маукала, разумео је да је била гладна. Тада се сети шта ће да ради. Неће јој дати ништа за јело! Мало грубљим гласом, он јој подвикну да иде. И мачка заиста искочи из јарка у коме је он лежао и нестале је. И радовао се томе, и било му је у исто време жао. Кад је свануо дан, од мачке није било ни трага.

Сутрадан, чета је наставила да се креће према непријатељу. И прекосутра. А треће вече мачка опет дође. Била је мршава, блатњава, рањавих ногу. Рендију би жао и већ хтеде да отвори једну конзерву да нахрани мачку, али се предомисли. Спопаде га некакав необјашњив бес према тој упорној животињи и он је удари електричном лампом коју је држао у руци. Мачка је за тренутак стајала непомицно, а затим побеже тужно маучући.

Петог дана чета је стигла у опасну зону. Морало се кретати пажљиво. Ренди и још један војник избише око подне на неки пропланак на коме су биле две бараке. Владала је потпуна тишина. По разба-

цаним хартијама, по свежем вудрету и другим ситницама видело се да је неко ту скоро боравио и да је на брзину отишао. Одједном, нешто у трави поче да се миче и Ренди, на своје запрепашћење, угледа мачку.

Мачка уђе у бараку и одмах изиђе. — Нема Јапанаца! — рече Рендијев друг. — Мачка је потпуно мирна.

И хтеде да уђе у бараку, али на прагу застаде. — Еј, Ренди! Погледај, печено пиле на столу. После ових конзерви баш нам је добродошло.

Али, и мачка је осетила пиле и са урођеном лакоћом полете према столу. Рендијев друг дохвати камен и замахну. Неће ваљда да препусти мачки овакву посласицу. Он није знао да је она, из гладнела, пратила километрима кроз дунгу и да је заслужила бар један део ратног плена.

Мачка опази како лети камен и отскочи од стола баш на време. Камен је погодио пиле, које одлете из тањира. У истом тренутку јака експлозија све их обори на земљу. После неколико тренутака, кад су устајали, није више било ни бараке, ни стола — ништа. Рендију је још бучало у глави кад чу глас свога друга: — Јапанци су везали мину за пиле! Да није било мачке, ја не бих бацно камен и сад бисмо обојица били мртви.

А затим, са жаљењем у гласу, додаде: — Мачка је сигурно отишла у парампарчад... Ренди од жалости није био у стању ни реч да изустни. Изгледало му је да никад у животу није био тако несрећан. Али, кад се окренуо, угледао је на столу мачку, који је експлозија била избацила из бараке, мачку како мирно преде.

ЗАШТО СУ АВИОНИ СКУПИ

Авиони постају сваким даном све већи и тежи. Људи се томе ди ве, јер по њиховом мишљењу то претставља напредак технике. Али, авионаутички инжењери, пилоти и војни стручњаци гледају на то другим очима. Они сматрају да је авион својим порастом дошао до критичне тачке и да на сваки начин треба зауставити то напредавање.

Како авион брзо расте, показе најбоље неколико примера. Данашњи једноседни ловац тежак је колико дојучерашњи путнички авион који је могао да носи преко двадесет путника, док савремени ловачки авиони двоседи по тежини одговарају путничким авионима са четрдесет седишта. А тек бомбардери? Кад је пре десет година из фабрике изишао први „тешки“ бомбардер, листови су писали да „ваздух стење под њим“. А данашњи бомбардери већ су три пута тежи, а ко зна докле ће се још тако ићи.

Због чега је „напредак“ у том правцу тако забрињавајући? Зато што цена авиона достиже баснословне суме. Ловачки авион из Другог светског рата стајао је око 50.000

долара, док је савремени ловац готово десет пута скупљи. А према предвиђањима конструктора, нови бомбардер на млазним погон стајаће око четирине милиона долара.

Цена авионима скаче због тога што се мора задовољити основно правило ваздухопловства: да би се додао један килограм опреме на авиону, потребно је да авион буде тежи девет килограма да би задржао исте особине. Пре свега, крило мора бити нешто мало веће да би тај додатак понело. Затим, треба нешто јачи мотор, јер је површина крила већа. Да би јачи мотор задржао исти акциони радијус, треба му мало више бензина, тј. нешто већи резервоар. А да би се све то сместило, и сам авион мора бити нешто већи, а то повлачи опет већа крила, јачи мотор и... налазимо се у правом зачараном кругу. То, практично, значи следеће: ако хоћемо да ставимо на пилотско седиште јастуче које није теже од једног килограма, авион мора постати тежи девет килограма. А сваки килограм стаје доста новца.

Овде, наравно, није реч о повећању удобности пилота, већ о његовој сигурности у ваздуху и ефикасности самог

„Аутоматски пилот“ сигурнији је у пилотажи од човека, али је зато тежак 130 килограма. И нишанске справе постале су знатно теже. Раније је то био само метални кружић. Довољно је било угледати непријатељски авион у њему, па да се опали. Данас нишанска справа једног ловацког апарата има око 90 килограма, јер садржи радарске уређаје, жироскоп и цео низ аппарата који осигуравају прецизност у гађању. Код бомбардера је све то још далеко компликованије. Док је нишанска справа бомбардера из Другог светског рата била тешка једва 22 килограма, савремена је тешка једну тону!

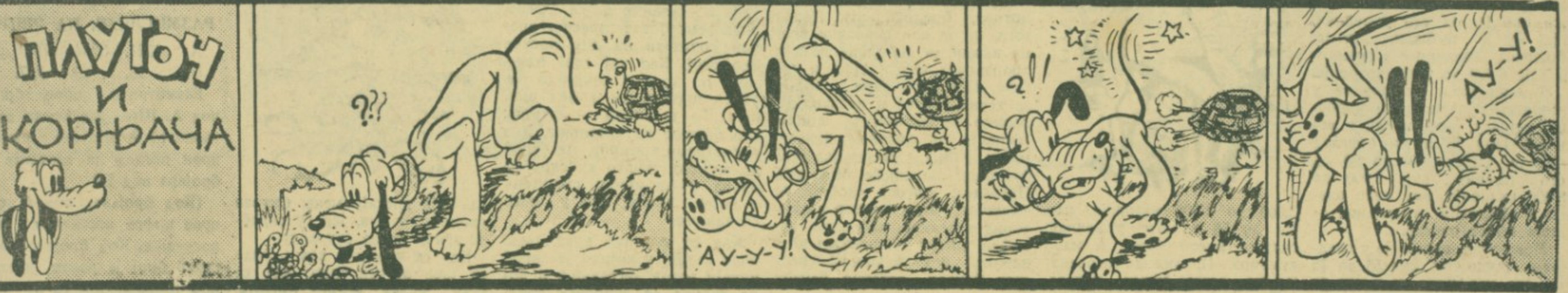
— Па ипак, — рећи ће неко, — зашто то мора бити толико скупо? На првом месту, тело авиона треба да издржи притисак ваздуха на брзини од хи-

љаду километара на час, а усто мора бити што лакше. Траже се легуре које су лаке, али и отпорне. Поред тога, лим на авиону мора бити различите дебљине на разним местима, да не би тежина непотребно расла.

Док је раније авион био готово шупаљ, сада он има радар, разне пумпе, радио-уређаје, моторе, грејаче и још пуно којечега. Данашњи ловачки авиони толико су препратрпани да се ни марамица нема где ставити. А сви ти уређаји страховито су скупи.

Савремени ловац има преко десет километара електричних жица, а бомбардер око педесет километара. Па онда мноштво прекидача, отпорника, сигналних лампи итд. Ако нека направа може да послужи само пет минута у току борбе, онда се она мора и поставити, јер је главно да се непријатељу уништи, а да се свој авион врати натраг. Ако неки уређај може у току лета да се истроши и да због тога откаже послушност, ставиће се и један резервни.

У области авиације свакодневно долази до нових побољшања, али то истовремено повлачи за собом и већу тежину авиона. А већ смо видели како повећање тежине утиче на цену. И зато није чудно што су савремени авиони толико скупи и што сваке године бивају све скупљи.

ИРИШКА КУГА

Године 1894 у Индокини и великом делу Кине харала је незапамћена епидемија куге. Издвајање болесника, па чак и изоловање читавих насеља, није могло да спречи ширење заразе. Из окупљених места бежали су сви који су за то имали могућности. Само је један човек упорно остајао у најопаснијим насељима. То је био Александар Јерсен, некадашњи сарадник Пастеровог института, који је цео свој живот посветио борби против ове страшне болести. Он је приметио да у свим окупљеним насељима има веома много узбудљивих пацова. Да би пронашао бацил који проузрокује ову болест, он је извршио многобројна испитивања. Најзад, крајем 1894 године, Јерсен је успео да га открије. С добијеним резултатима отишао је у Париз, где је у сарадњи с научницима Калметом и Барелом пронашао серум против куге. Две године доцније нова епидемија куге захватила је Кину. Али, захваљујући Јерсеновом серуму она је брзо заустављена.

Куга је харала и у нашим крајевима, а нарочито је остала у сећању народа по својим тежким последицама епидемија која је крајем 18 века захватила Срем. Том приликом највише је страдало место Ириг, по коме је та епидемија и добила име „иришка куга“.

Године 1795 у европском делу турске царевине појавила се „црна морија“, куга. У пролеће исте године избила је и у Београду. Свет је стао да бежи и неки су успели да се пребацију у Земун. Но, куга се у скоро, појавила и у Земуну. Страх од „црне морије“ био је ужасан. Народ је сматрао да од ње нема лека, него треба бежати чим се појави. Празноверне су још више појачавале тај страх. Веровало се да је куга стара жена, која неприметно прискаче људима и окужи их својим задахом. Тако су се и Земунци разбегли после првих случајева болести. Многи су се скривали по фрушкогорским шумама, виноградима и воћњацима. Они су пренели заразу и у нека сремска села и места на тадашњој Војној граници. Куга се појавила у Карловцима и Петровградина, а највише је беснела у селу Крњешевци.

Анђелија, жена Дише Недељковића из Ирига, чувши да у Крњешевци влада „морија“, пође да обиђе своју сестру за коју је чула да је оболела. Кад је стигла у село, нашла је своју сестру мртву. Оплакала ју је и нарицала над њом, изљубила је, а потом се вратила у Ириг. Тамо се и она убрзо разболела и умре, а куга захватила целу Грчку малу у којој је она станувала.

Ириг је у то доба имао четрири мале, са уским кривим улчицама, малим кућама, најчешће дрвеним или од набоја, тесно збијеним једна уз другу. Неке од њих потцале су још из турског доба. Биле су 793 куће, са 4.813 становника. У тадашњем Срему Ириг је био једно од највећих насеља. Хиџијенске прилике биле су рђаве, а најгоре је било у Грчкој мали, где је станувала највећа сиротиња. У једној чатрљи од набоја често је живело и по двадесет лица.

Куга се брзо ширила. За неколико дана помрла је сва многобројна Анђелијина породица и још преко стотину других особа. Тако је набила једна од најјачих епидемија ове болести у Срему, названа „иришким кугом“, јер је највише харала и најдуже се задржала у Иригу.

Жупанске власти одмах су послале свога лекара да извиди каква је то болест од које умире толики свет. Иако се према знацима лако могло видети да је то куга, лекар је поставио сасвим другу дијагнозу. Болест је назвао „трулом грозницом“ и навео да она настаје услед слабе исхране, нарочито од рђавог брашна којим се храни сиротиња, међу којом болест искључиво и хара. Но, кад су од куге почели умирати и имунији Ирижани и кад се она

појавила и у фрушкогорским селима, па и у Вуковару, власти су хитно позвале лекаре с бечког и пештанског универзитета, који су утврдили да је то куга. Одмах је свако место засебно, а потом и читав Срем, опкољено јаким војничком стражом, такозваним кордоном, из кога је, под претњом смртне казне, било забрањено да се излази, уколико се не проведе бар шест недеља у карантину. Тако се у кордону нашло око 70.000 људи избезумљених од страха. Само у септембру 1795 у Иригу је умрло од куге 500, а у октобру 683 особе.

У окупљеној области било је веома тешко спроводити санитарне мере. Народ није много веровао у лекарску помоћ. Што је још горе, из верских предрасуда криво је болесне и мртве, бојећи се да ће бити покопани у кречним јамама, без опека. Мртви су крадимице сахрањивани по воћњацима или шумама, а гробови су им поравњавани да их не би пронашли гробари који су ископавали помрле и преносили их у заједничке гробове. Ни кордон, упркос најстрожим мерама, није могао увек да се одржи, јер су војници пропуштали своје сроднике и пријатеље из окупљене области.

Срем је претстављао праву слику ужаса. Заједно с кугом наишла је и глад, јер је окупљеним местима било тешко достављати храну. Најгоре је било у Иригу. Сваког дана је толико људи умрло од куге да се нису могли покопати сви лешеве. Болничари, које су власти с тешком муком најмили да врше санитарну службу

у окупљеним местима, били су најчешће обични пљачкаши, који су с мртвих скидали ствари од вредности и тако и сами разносили болест. Болничари и гробари били су увек пијани. Пештански медицински факултет препоручивао је „да им се даје толико вина да бу-

ду весели и расположени“. Страхан задах избијао је из целог Ирига, а прљавштина је била тако велика да су доцније санитарне власти изнеле из њега преко 2.000 кола ђубрета. За читаво време куге, Ириг и остала места у којима је она харала били су обавијени густим димом. Стално су го реле велике ватре у које су бацани загађени предмети. Сем ватре, једино дезинфекционо средство било је сирће, а неки су се при ватри мазали и живом, али су се тиме понајчешће тровали и умирали.

Децембра 1795 нестало је куге у већини заражених места, а смањила се и у Иригу и селу Нерадину где је највише беснела. Санитарна комисија ушла је у Ириг први пут тек у јануару 1796, наишавши на ужасну пустош, неред и прљавштину. Од априла месеца постепено је укидан кордон око Срема, а преживели Ирижани наређено је да за извесно време напусте своје место. Власти су их сместили у неколико карантина, а онда се приступило чишћењу Ирига. Порушене су и спаљене 402 куће, а остале су очишћене, окречене и проветрене. Иако је укинута карантинска ограда око Срема, Ириг је и даље био под јаким стражом. Тек 20 августа 1796, после више од годину дана, скинуте су страже око Ирига и преживели Ирижани вратили су се у своје домове. Само у Иригу болест је била однела 2.548 лица. Затрле су се чита-

ве породице. У Нерадину су од 963 становника помрла 562. „Иришка куга“ задуго је остала у сећању народа, који ју је са ужасом помињао. Куге је у областима преко Саве и Дунава била и пре тога, само не у тако великим размерама. Од 1699 до „иришке куге“ било је десетак великих епидемија ове болести. Године 1713 појавила се чак и у Бечу. Кугу су највише преносили трговци из Турске, па је зато половином 18 века основан на аустријско-турској граници систем карантина за све оне који долазе из Турске.

Живећи у нехигијенским приликама, по земунцима и колибама од набоја, а уз то и рђаво хране, од честих епидемија куге током 18 века осетно је страдао наш народ у данашњој Војводини. Сем тога, наши људи били су стални учесници у аустријским војним покретима против Турака. Кад су Аустријанци 1739 напустили Србију, пренели су са собом и кугу. Безимени летописац језовитним речима прича како су Срби са Војне границе који су пратили аустријску комору приликом тог повлачења умирали од куге: „На колима носе јармове и коже волујске Сремци и Бачвини, а од Земуне до Варадина није се могло проћи друмом од трупова мртвих људи и скотова и од смрада, и не могаше се ни Дунаву приступити и воде захватити од тешка гада и смрада“.

ВУРНА ИСТОРИЈА ЛАЛЕ

Шцвеће има своју историју, а од свих цветова историја лале свакако је најбуријна. Од онег дана кад су креташи довели у Европу са својих азијских похода, протекло је равно четири столећа, а она и данас заноси људе лепотом својих цветова и разноликошћу боја. Једно време у Холандији је владало право лудило за лалама, које су достигале баснословну цену. Ређи цветови били су чак скупији и од злата, а постојала је и нарочита бераз лала.

Због лала вођен је и велик број судских процеса. Једном је неки морнар, који се тек био вратио с далеког путовања, видео на теги једног трговца лалину луковицу и мислећи ваљда да је то обичан лук, дохватио је и појео. Трговац га је смео тужно суду и морнар је морао да плати неколико хиљада флорина, колико је износила целокупна његова уштеђевина с напорних путовања.

Холандија је и данас позната као произвођач лала. Песковито тле неких провинција, а нарочито предео између Харлема и Лајда, необично је погодно за ову културу. Године 1860 под лалама је било свега 300 хектара земљишта, док је после Другог светског рата ова привредна

грана заузела значајно место у холандском извозу. Од 28 милиона флорина у 1945, вредност извезених лала пошла се на 136 милиона у 1952 години. Највећи купци су Велика Британија, Француска, Немачка, САД и Канада, али се на списку земаља увозника налазе и неке удаљене земље, као Аргентина, Нови Зеланд и Аустралија.

Колику пажњу Холанђани посвећују овој биљци види се најбоље по томе што је основана нарочита лабораторија у којој се испитује све што је у вези с лалама. У случају невремена или појаве неке биљне болести, научници одмах притичу у помоћ одгајивачима лала.

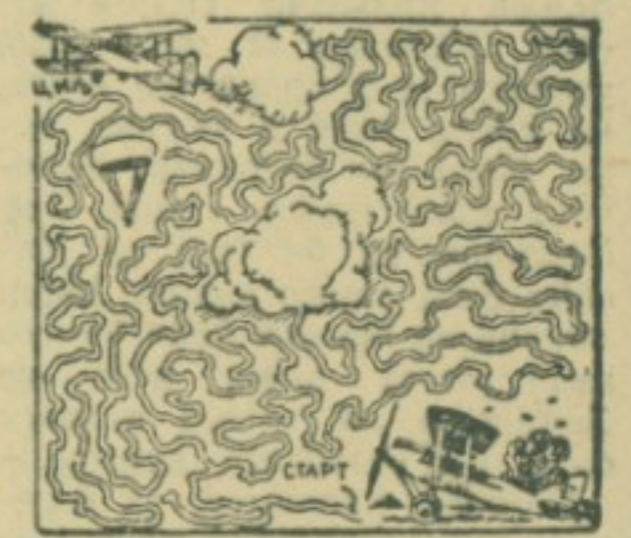
Један амстердамски научник посматрао је лале с нарочитог становишта. Да би докучио како делује радиоактивност на боју и структуру цвета, он је једну лалину чауру изложио дејству рентгенских зракова, па је то семе ставио у земљу. Упролеће изникла је биљка која је дала необично леп цвет, са наречаним кружничким листицима и с црвеним и белим површи-

нама на листу. Тако је добијен цвет који се знатно разликовао од уобичајених лалиних цветова. Током времена, ови новодобијени облици нису се уопште променили, па се тако цвећарство обогатило новим врстама.

Први опит с рентгеновим зрацима извршен је октобра 1922 године. После четрнаест година изведен је и други, такође веома успешно. У последње време лале се „бомбардују“ неутронима, што је већ дало добре резултате.

Савремени холандски припадници негују лале с пажњом и љубављу, као и многе генерације пре њих. Од 16 века до данас постигнути су велики успеси у гајењу и укрштању лала, па се дошло до великог обиља врста овог цвета. У једном холандском музеју сада се могу видети не само потомци првог у Европу пренесеног примерка, који се зове „Краљица Медици“, већ и цветови „Естала Рајнвелд“ и „Фаралеј“ чијем су рођењу „кумовали“ рентгенови зраци и неутрони.

Лавиринт

Нађите најкраћи пут од старта до циља!

НЕОБИЧНА КРОЈАЧНИЦА

Најчуднија кројачка радионица на свету налази се у Лондону, јер поред штофа и прибора у њој се кроје и челик и гвозђе. Али, и то је традиција! Давно, жени оснивачице нису ни мислили на ткањине: они су израђивали оклопе, шлемове, сабље, мачеве... Кад се показало да је ватрено оружје ефикасније од убојне секире, у тој радионици није почела производња пиштоља и пушака, већ непробојне одеће!

Године 1926 и у Америци је основана таква једна радионица. Њен власник увео је необичну „пробу“. Пошто скроји непробојно одело, он га обуче и муштерија може на њега да испали метак из пиштоља. Досад је на тог необичног кројача испале преко 5.000 револверских метака.

Последњих година у тим кројачким радионицама израђује се одело, па чак и обућа — са електричним грејањем. Помоћу мале батерије, капут, панталоне или шпеле греју се електричним путем. Таква одела праве се за теже болеснике, реконвалесценте и за пилоте. Она су данас једва нешто скупија од доброг кожног комбинезона који носе мотоциклисти.

АНЕГДОТЕ ИЗ СТАРЕ ГРЧКЕ

ДОБАР ПОСЛАНИК

Спартанца Поликратида послаше као посланика у Персију. Тамо га упиташе да ли је дошао по својој вољи или по налогу државе.

„Ако буде добро ишло, одврати Поликратид, онда по налогу државе, а ако буде зло — по својој вољи“.

ДВОСТРУКИ ПРЕСТУП

Пошто су трупе биле постављене у бојни поредак, истрча један младић из реда да би се истакао. Али му непријатељски војници одмах пошоше усусрет и он се брзо повуче натраг у ред.

„Хеј, момче! — довикну му Фокион. — Зар те није срамота да два пута напустиш своје место: најпре оно које

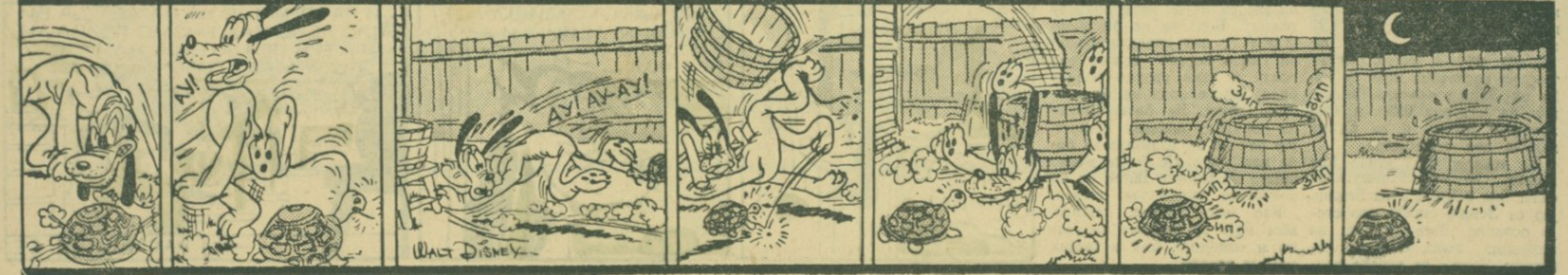
ти је твој заповедник одредио, а затим оно које си сам изабрао“.

НОСИ ПРЕВАРУ НА ГЛАВИ

Један Грк, који је из сујете хтео да изгледа млађи и због тога обојио косу, дође једног дана као посланик у Спарту. Но, још није ни почео да говори а већ га спартански краљ Архидама прекиде, довикнувши му: „Пријатељу, престани, јер ми не можемо веровати човеку који превару тако отворено носи на својој глави“.

ДЕТЕ УЧИ ДИОГЕНА

Кад је филозоф Диоген видео да један дечак пије из руке воду на извору, бацно је свој крчаг из ранца узвикнувши: „Гле, ово дете је мој учитељ скромности“.

ЈАПАНСКИ ЈЕЗИК И ПИСМО

Јапански језик није, као што многи мисле, развођени или пак згуснути и нешто измењени кинески. Уствари, Кинез и Јапанац не могу се споразумети усмено. Слично корејском, монголском и баскијском, јапански језик је јединствен и не припада ниједној језичкој групи. Једино његово „сродство“ с кинеским јесте у томе што се за писани јапански језик употребљава нешто измењено кинеско сликовно писмо, у коме за сваку реч постоји посебан знак. Међутим, ти кинески знаци изговарају се на јапанском сасвим другачије него што их изговарају Кинези. Тако, на пример, сликовни знак који означава човека или младића и који је сличан изврнутом латинском слову ипсилон, у кинеском језику изговара се „луи“, док га Јапанац читају као „хито“.

Насупрот Кинезима који уопште немају азбуку, Јапанац имају нешто слично азбуци. Но, уместо из слова, њихова азбука, тачније речено „слоговник“, састоји се из слогова. Та њихова слоговна азбука могла би се, ради лакшег разумевања, упоредити с нама познатом музичком азбуком, која се такође састоји из слогова: до, ре, ми, фа итд. Употребом свега 47 слоговних знакова, а уз помоћ знакова за обележавање на-

гласка, Јапанац могу писмено изразити свих седамдесет гласова, колико их има у њиховом језику. Јапанско слоговно писмо, које се зове „кана“, изумео је Кобо Даиши, велики јапански лингвиста из 8 века. Данас се Даишијева „кана“ појављује у два облика: катагана и хирагана. Катагана има много сличности с кинеским сликовним писмом и састављена је већим делом из кинеских четвртастих знакова.

У једној типичној јапанској реченици главне речи обично су написане усвојеним кинеским сликовним знацима. Споредне речи и променљиви завршеци пишу се слоговном азбуком „кана“. Да би један јапански основац могао правилно да чита и пише, он мора да научи око 1.500 кинеских сликовних знакова и да савлада два слоговна писма, катагану и хирагану.

Но, и поред тога, у Јапану има свега око 5 од сто неписмених.

Јапанац не пишу с лева надесно као ми и многи други народи, нити с десна налево као Турци, Арабљани и Персијанци. Исто као и Кинези, они пишу одозго надоле, и то обично само с једне стране њихове изванредно танке и фиње хартије.

Готово све јапанске речи — изузети су веома ретки — састоје се из низа двогласних слогова. Прво слово увек је

же један добар познавалац јапанског језика. На пример, јапанска реч „кућа“ буквално значи „кров-корен“. Откуда та сложеница? У Јапану кров је најважнији део зграде. Веома често Јапанац граде прво кров, пазећи притом да он буде довољно јак и тежак да би својом масом могао да ублажи ударе земљотреса који су у „Земљи излазећег сунца“ многобројни и чести. Те мељи и зидови зграде подижу се тек пошто је кров завршен. Уствари, они служе само као „корен помоћу кога се кров уздиже за земљу“, како каже једна њихова пословица.

Данашњи јапански језик разликује се од свих осталих језика још по нечему: њега су створиле и усавршиле јапанске жене. И не само језик. Највећи део јапанске књижевности, и уметничке и народне, дело је јапанских жена, које су све до недавно биле „робинје на престоалу“. Кроз дуги низ векова судбина свих јапанских жена била је истоветна, а биографија сваке Јапанацке могла је да се напише једном једином речју: послушност. Као девојчица, а касније као девојка, она је без поговора морала да слуша оца, чак и онда кад би се он одлучио да је прода. Удата, она се покоравала мужу, који је, с разлогом или без разлога, у свако доба могао да се разведе од ње, не бринући се о томе да ли ће она имати од чега да живи. Кад би јој муж умро, она је имала два пута: да добровољно за њим пође у смрт или да живи код једног од синова, кога је исто тако морала слепо да слуша.

Такав је био положај Јапанацке и пре дванаест векова, у време кад су Јапанацки почели да „позајмљују“ речи и сликовно писмо од Кинеза. Јапанацки, веома конзервативни, били су склони да приме кинеске речи онакве какве су. Али, њихове жене, које су биле инвентивније и које у својим „златним кавезима“ нису готово ништа друго радиле већ сликале, певале и гајиле цвеће, посветиле су се дотеривању и улепшавању свог језика и књижевних творевина, које су сад могле и писмено да изразе. Природно да су деца, која су расла поред мајки, примала и њихов говор и начин писменог изражавања.

Научници тврде да је немачки књижевни језик уобичајен тек Лутеровим преводом Старог и Новог завета, а да је енглески језик створио краљ Алфред својим преводима с латинског. Међутим, јапански језик добио је своју лепоту, звучност и мелодичност захваљујући јапанским домаћицама, тим „робинјама из златног кавеза“.

ВЕРОВАТИ

ЗАХВАЉУЈУЋИ ИГЛИ...

Прича о младићу који је успео у животу захваљујући томе што се, улазећи у радњу у којој је тражио запослење, сагнуо и с пода подигао једну иглу, позната је готово у целом свету.

Мада се у разним земљама тај догађај узимају за имена разних људи, он се уствари догодио Жаку Лафиту, и то још 1788 године. Жак Лафит био је сиромашан дечак из Бајона, који је дошао у Париз да би покушао да се запосли у познатој банци „Периго“. Међутим, сопственик банке одбио је да га прими. Кад је младић излазио из банкареве собе, приметио је на поду иглу и подигао је. Тада га је банкар позвао натраг и дао му запослење. Дванаест година после тог догађаја Лафит је постао директор Француске народне банке, а нешто касније и банке „Периго“ у којој је почео своју каријеру.

же да седне. Рибари се „возе“ на тај начин што потрбушке лежу преко чамца, а ногама, које остају у води, крмане.

ИДОЛ КОЈИ НЕ СМЕ ДА ПОГРЕШИ

У сваком селу индиске провинције Кхонда налази се по једна статуа бога Таркеја, заштитника села и сељака. Индиски сељаци веома поштују свог заштитника, али само докле док он „исправно врши своју дужност“. Наиме, ако се догоди да неко од становника настрада у лову или да скакавици униште усеве, сељаци одмах руше свог идола јер сматрају да је он крив за несрећу. Али, да село ипак не би остало без заштитника, сељаци већ сутрадан подижу новог идола, кога ће исто тако првом приликом „казнити“ ако заборави на своју дужност.

СРЕЋНИ БОКСЕР

Пеки О' Гети, боксер бантам-катеорије из Њујорк Ситија, учествовао је у преко 200 мечева и за то време није задобио ниједну повреду, па чак ни молдручу.

ЉУДИ КОЈИМА ЈЕ ЗАБРАЊЕНО ДА ГОВОРЕ ИСТИНУ

Одгајивачима свилених буба из индиске провинције Бенгал забрањено је да говоре истину. Наиме, у Бенгалу постоји веровање да ће гром одмах уништити све свилене бубе оног одгајивача који изговори неку реч која није неистинита.

ОКРУГЛИ ЧАМЦИ

Рибари из Синда, у Индији, употребљавају необичне, округле чамце који су начињени од грнчарске земље. Својим обликом чамци потсећају на спљоштене лонце и тако су мали да у њих човек не могу да у њих човек не мо-

НЕОБИЧНА ЛОВАЧКА СРЕЋА

Лекар Ли Џексон из Чиликота, у америчкој савезној држави Монтани, одушевљен је ловац и сваки свој слободан дан проводи у околиним шумама с пушком у руци. Недавно је др Џексон доживео велико изненађење. Наиме, кад је једном био у лову, изнад његове главе прелетело је огромно јато косова. Џексон је опалио усред јата у коме је, према његовој процени, било преко 3.000 косова. Кос је, као што је познато, птица потпуно црна перја. Међутим, кад је Џексонов ловачки пас пронашао и донео убијену птицу, Џексон је једва могао да верује својим очима: убијени кос био је потпуно бео.

ПРИЧА О ЗАМУТАЛОМ ЈАТЈУ

Била је зима, хладна и оштра, каква само у Канади може да буде. Птице су се одавно отселиле на југ. Ваздух је мирисао на снег.

На једном имању, тридесет километара далеко од Виндзора, домаћин је изненађено погледао кроз прозор. Велики јато дивљих гусака пало је баш на његову њиву, поред саме куће.

Човек је изишао напоље. Гуске су биле тако преморне, изгладнеле и промрзале да нису ни покушале да побегну кад им се човек приближио. Одмах је видео да гуске неће моћи даље да лете, и да ће утинути од глади

и зиме ако им он не помогне. Сажалио се на њих и бацно им хране, а на пожељној њиви наложио ватру.

Јато је ту остало све до три часа по поноћи, а после је, нахрањено и одморно, одлетело даље. Овај догађај домаћин је испричао својим пријатељима. Сви су се чудили, али после извесног времена нико више на то није мислио.

Људи су се не мало изненадили кад је идуће године у исти дан и у исти час долетело ново јато и пало пред исту кућу. Човек је слегао раменима и поново прихватио промрзле гуске. Оне су ту преноћиле и — као и пре — после поноћи одлетеле даље.

То се збило у новембру, равно пре педесет година. Ниједна гуска из тог јата није више жива, па ни сам домаћин који их је прихватио сваки пут кад год су дошле. Отада није прошао ниједан новембар а да се у исти дан и у исти час на небу на појављу јато које слети на исто оно место где је слетело оно прво јато 1903 године.

Убрзо је то постало знаменитост читавог овог краја. Са свих страна долазили су људи — а долазе и данас — да виде ову реткост.

Кад је власник имања умро, држава је одлучила да се брине о гускама. Чим јато долетело, одмах му се да храна — кукуруз у клипу. Гуске се на једу и заспе чим падне први мрак. За то време туристи могу слободно да им приђу и да их гледају.

Никоме није дозвољено да на том месту убија гуске, иако је то дивна прилика за лов. Дивље гуске, које су веома плашљиве и опрезне, осећају да су овде потпуно сигурне.

Наравно, власник овог имања чинио је добро птицама не мислећи ни на какву корист, али се држави овај посао исплати. Јер све оне издатке око хране вишеструко покрива приход од странаца који сваке године долазе са свих пет континената у ово мало, забачено место.

Знаш ли све о тежини?

Свако тело има тежину. То долази отуда што сва тела Земља привлачи својом масом. Уколико је маса већа, утолико је и привлачна снага, па према томе и тежина, већа. Како је, на пример, Месецева маса много мања од Земљине, то би тела на Месецу била много лакша. Наши кораци на Месецу били би око шест пута дужи него на Земљи, а на свакој планети били би различите дужине.

Узмимо, на пример, да балерина у позоришту може да скочи пола метра у висину. Са истим напрезањем она би скочила: на Нептуну 0,53 метара, на Урану 0,54, на Венери 0,57, на Меркуру 1,22 метара, на Марсу 1,33, а на Месецу око 3 метара. Међутим, на планетама које су веће од Земље скочила би мање: на Сатурну 0,49 м, на Јупитеру 0,2 м, а на Сунцу непуну два сантиметра.

На тежину тела утиче још нешто. То је центрифугална сила. Она постоји и на Земљи, јер се Земља окреће око своје осовине. Зато су тела на половима тежа него на полутару. Земља се окреће при-

лично полако и зато ми ту центрифугалну силу и не примећујемо. Али када би се наша Земља окретала, на пример, седамнаест пута брже, центрифугална сила на полутару била би толико велика да тела уопште не би имала тежине. Тада би се догађале чудне ствари. Наша тела не би била нимало тешка, те уопште не бисмо могли да идемо, јер се не бисмо могли одупрети стопалом о земљу. Не би могли ићи ни аутомобили, ни возови. Кад бисмо скочили увис, ко зна докле бисмо отишли, јер не би било отпора ваздуха, пошто ни ваздух не би имао никакву тежину. Вода се не би задржавала у дну котлина. Ветар би бацао морске таласе на обалу и тамо градио водена брда, јер се вода не би сливала натраг. Не бисмо могли да попијемо никакву течност, јер ова не би излазила из боце или чаше. Не би се могло ништа ни радити. Висак не би показивао вертикалан правац.

Као што видите, тежина, због које се некипут задувамо и ознојимо, има и својих добрих страна.

ВУЧКО
WALT DISNEY'S

НЕ БИ МЕНИ ПРАСЕ УМАКЛО ДА СЕ ТИ ОПЕТ НИСИ УМЕШАО!

А САД ОДМАХ У КРЕВЕТ! НЕГУ ВИШЕ ДА ТЕ ВИДИМ! ХОЋУ НА МИРУ ДА РАЗМИШЉАМ!

АЛИ, ТАТА...

КАД БИ МОЈ ПОШТЕНИ СИНЧИЈУ ЗНАО ШТА НАМЕРАВАМ, ОДМАХ БИ МЕ ИЗДАО!

ТАКО! ЈЕДАН ЋЕ ДА СЕДНЕ ОВДЕ... ДРУГИ ТАМО... А ТРЕЋИ...

СЛЕДЕЋЕГ ЈУТРА... ГДЕ! ТАТА ЈЕ ВЕЋ УСТАО! ПЕВА И ЦВРКУКЕ КАО ШЕВА!

БРО ЈУТРО, СИНЧИЈУ!

ДОБРО ЈУТРО, ТАТИЦЕ!

ДУГО САМ РАЗМИШЉАО О ТВОЈИМ ЛЕПИМ И МУДРИМ САВЕТИМА...

...И ПАЛО МИ ЈЕ НА ПАМЕТ ДА БИ БИЛО ЛЕПО КАД БИСМО ПОЗВАЛИ НАША ТРИ ПРИЈАТЕЉА НА ЈЕДНУ МАЛУ ПОЗБУ.

ИСТИНА ТАТА?

НАСТАВИТЕ СЕ

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТНОСТ?

Дајемо вам податке о једном нашем композитору из прошлог века. Читајте их пажљиво и на крају нам реците како се он звао.

Рођен је у Дворју, у Словенији, 10 новембра 1835 године. Музиком се бавио још од ране младости. Живео је најпре у Љубљани, Трсту и Бечу и свуда је, поред осталих наука, велику пажњу посвећивао музици. Године 1860 сасвим је напустио правне науке и потпуно се посветио музици.

Свакако сте већ погодили о коме је реч. Но, ако нисте, пажљиво читајте даље.

Године 1863 изабран је за хоровађу Српског певачког друштва у Панчеву. Две године доцније прешао је у Београд и 1871 постаје капелник Народног позоришта у Београду. Онда почиње његова пуна делатност, која је трајала више од двадесет година. За то време дао је своја најбоља дела. Компонувао је велики број песама, као и музику за многе стране комаде с певањем који су се приказивали у београдском Народног позоришту. Он је творац и словеначке химне „Напреј“, која је певана први пут у Бечу 22 октобра 1860 године. Компонувао је музику за домаће позоришне комаде „Бидо“ и „Потера“. Радећи на музици до краја живота, умро је 25 новембра 1914 године у Љубљани.

Како се звао овај наш композитор?
(однај мисловит)

„РЕТКЕ ЗЕМЉЕ“

Известан број ковина добио је назив „ретке земље“ јер се раније веровало да их има мало у земљи. Ове коvine добиле су име „земље“ по томе што припадају групи алуминијума. У „ретке земље“ спадају: церијум, торијум, лантан, неодим, прасеодим, самаријум, итријум, еуропијум, тербијум, диспрозијум, холмијум, гадолинијум, ербијум, скандијум, итербијум и лутецијум.

КАЛОНГ

Калонг или летинас спада у групу слепих мишева који се углавном хране бљем. У тој групи најпознатији је калонг. Кутњаци му имају тупе грбице. Живи на Малајским Острвима, нарочито на Јави,

Суматри, Банди и Тимору. Дуг је око 40 сантиметара, а кад рашири крила она у распону имају један и по метар. Калонг живи у великим заједницама по огромним шумама и потпуно покрива крошње дрвећа. Увече иде да тражи разне плодове за храну. Урођеници га лове јер му је месо укусно.

КОЛИКЕ СУ КАПЉИЦЕ КИШЕ

Највеће капљице кише, по мишљењу неких метеоролога, имају у пречнику око седам милиметара, а тешке су 0,2 грама. Да би те капљице лебделе у ваздуху, потребно је да струја ваздуха има брзину од осам метара у секунду. Па ипак, оне се тешко одрже у ваздуху и почну падати на земљу. Том приликом оне се раздвајају у мање капљице, чији је пречник од једне десетине милиметра до четири милиметра, а има и ситнијих капљица. Капљице кише веће су лети него зими, а исто тако веће су у топлијим него у хладнијим крајевима. Кад капљице кише падају из већих висина оне су мање, Пошто су облаци лети ближе земљи него зими, то су капљице лети крупније а зими мање.

ПОТЕГАЧА

Потегача је једна врста летње мреже за риболов на мору. Она је полукружна и има два крила. Средњи део мреже има облик вреће — сака, како рибари кажу. Мрежа потегача истеже се из мора на обалу или на брод. Може да буде дугачка 80 до 130 метара, што зависи од краја где се употребљава. У средњем делу висока је 15 до 25 метара. Оканца мреже потегаче велика су 10 до 13 милиметара. Кад је потегача већа, онда је на њој запослено 20 људи, а употребљавају се и три до четири лађе; обично лут, две свећарице и једна помоћна бродича.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

НЕОБИЧНОСТИ КОД ЖИВОТИЊА

Када говоримо о животињама, ми често и нехотично вршимо упоређивање њиховог тела с нашим. Ово није нимало погрешно, јер животиње с којима свакодневно долазимо у додир — пас, мачка итд. — имају готово у потпуности исте органе као и ми. Међутим, са животињама нижег степена, — инсектима, на пример — није исти случај. Иако се и пуж креће, ту не може бити речи о ногама: он се креће на сасвим други начин. Исти је случај и са другим њиховим органима и чудима, где често наилазимо на заиста необичне појаве.

Познато је да пчела, иако добро види, не може да сасвим разликује боје. Али је она зато осетљива на ултраљубичасте зраке, за које смо ми потпуно слепи. Неки инсекти имају такав орган вида да могу да гледају истовремено на све стране. Или узмимо, на пример, орган слуха код инсеката. Комарац, кога никакав звук не може да узнемири, одмах реагује кад женак произведе нарочити звук крилима. Но, најнеобичнији пример пружају скакавци. Њихов орган слуха не налази се на глави, већ на задњим ногама. То су мале рупице изнад „колена“ на које скакавац слуша. Постоји још читав низ оваквих необичности код инсеката.

РАДИОАКТИВНИ КОМАРЦИ

Да би боље проучили начин на који се преносе клице маларије, научници су успели да комарце учине радиоактивним. Тако они много лакше прате њихово кретање и упознају обичаје и способности преношења клица маларије код ових инсеката.

КОЛИКО ЈЕ ВЕЛИК МОЛЕКУЛ

И поред тога што смо у стању да нашим чулима схватимо шта значи „велико“ или „мало“, ипак нам је такорећи немогуће створити претставу о нечему што је готово бескрајно велико или бескрајно мало. Такав је случај с величином једног молекула. То је толико мала количина да и најсавршенији микроскопи једва могу да открију тело које је педесет пута веће од молекула. О томе је један француски научник дао овако поређење:

НЕОБИЧНИ КРУГОВИ

Видите ли ове испреплетене кругове? Чини вам се да на њима нема ничег необичног. Па ипак, узмите овај лист на коме су ти кругови нацртани, притисните шаком, па га лагано окрените на столу пред собом. И, гле чуда! Видећете како се ти кругови врте, сваки за свој рачун. Ако ви брже окренете лист, и они ће се брже вртети. Ако станете, стаће и они.

Истраживач и љубодждери

Један Европљанин-истраживач пао је у руке урођеника-љубодждера чији је поглавица одмах наредио да се Европљанин убије. Да би спасао свој живот, Европљанин рече поглавици да зна да прориче будућност.

„Замислимо мехур од сапунице који има у пречнику петнаест сантиметара, а чији су зидови дебели колико један молекул. Та дебљина зидова у односу на величину мехура одговарала би тачно дебљини обичне калдрме која би била начињена преко Земљеног глобуса у односу на цео глобус“.

ПРИПИТОМЉЕН СЕВЕРНИ ЈЕЛЕН

Агрономски институт универзитета на Аљасци већ дуже времена бави се покушајима да припитоми извесне врсте животиња које живе у северним пределима и које су отпорне према суровој клими. Нешто слично већ је постигнуто са северним јеленом, и то, како кажу, веома лако. Људи су од тога имали велике користи, јер је ова животиња у стању да повуче терет од две и по тоне, крећући се брзином од преко шест километара на час. Иначе, северни јелен може да се креће брзином од 55 километара на час. Према мишљењу стручњака, припитоњени северни јелен успешно би заменио коње, којима је на овој географској ширини потребна топла штала, као и храна која се мора довозити из топлијих крајева.

НАЈВИШИ АРТИСТА НА СВЕТУ

Недавно се повукао у миран живот, после петнаест година проведених у циркусима, „највиши артиста на свету“, Американац Рајхарт. Он је висок 2,25 метра, тежак 150 килограма, а сада има четрдесет година. Рајхарт мора шипеле да израђује по мери, а исто тако и одело, јер ни једно ни друго не може да куши готово, пошто их нема за његову величину. Стаситост је наследио од родитеља: отац му је био висок 1,90, а мајка 1,88 метар. Међутим, његова жена висока је свега 1,55 метар, а деца су му нормалне висине.

БАШТА ЗА СЛЕПЕ

У Фолкстону, у Енглеској, засађен је врт за слепе, а више од шездесет врста цвећа. По ивици леја затегнут је конопца за који се слепи у ходу придржавају. Испред сваке леје постављене су табле са именима цвећа исписаним Брајовом азбуком. Тако слепи дознају како се које цвеће зове и какав му је мирис.

„МАЈМУНСКА ЗАГОНЕТКА“

Мајмунском загонетком назива се једно дрво које расте у прашумама Чилеа. Оно може да израсте 15 до 20 метара у висину, а на врху има врло укусне плодове које мајмуни необично воле. Чим мајмуни опазе плод или осете његов мирис, они се окупе и почну да се пужу уз стабло. Али, труд им је узалудан, јер никако не успевају да стигну до њега. Најме, стабло овог дрвета, као и његове гране, обрастли су љускама, које стоје као црепови на крову, тј. окренуте наниже. Те су љуске веома глатке, тако да је пузање уз стабло немогуће.

Видели да на овај начин не могу успети, мајмуни покушавају да скоком са неког другог, суседног дрвета дођу до слатког плода. Ако се одмах не домогну врха, ништа им не помаже, јер се на стаблу не могу одржати, већ одмах падају на земљу. Зато је дрво и добило име „мајмунска загонетка“.

ЗА ИЗОЛАЦИЈУ ТОПЛОТЕ И ЗВУКА

Вермикулит је најновији материјал за изолацију звука и топлоте. Ова вештачка сировина слична је дискуну, незапаљива је и зато се много користи за облагање зидова и таваница, не само у приватним становама него и по јавним зградама, а првенствено у просторијама телевизијских и радио-станица.

СРЕДЊОВЕКОВНЕ ГОЗБЕ И ДАНАШЊИ БАНКЕТИ

Кад говоримо о гозбама наших предака из доба пре Косовске битке, ми их и нехотично упоређујемо с данашњим свечаним ручковима и банкетима. Но, међу њима има веома мало сличности. Поред тога што је куварска вештина постала тек доцније, многе врсте жита и поврћа нису тада биле познате, док данас сачињавају главни део хране многих народа. Ово су најглавније: пасуљ, кукуруз, кромпир, парадајз и многи зачини. Све су оне, углавном, пренете у Европу с других континената. Према томе, на гозбама српских средњовековних великаша није било ни пражених кромпира, ни салате од парадајза, а народ није знао за кукурузни хлеб и пасуљ, који ће му доцније бити главна храна.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

НЕОБИЧНИ КРУГОВИ

Видите ли ове испреплетене кругове? Чини вам се да на њима нема ничег необичног. Па ипак, узмите овај лист на коме су ти кругови нацртани, притисните шаком, па га лагано окрените на столу пред собом. И, гле чуда! Видећете како се ти кругови врте, сваки за свој рачун. Ако ви брже окренете лист, и они ће се брже вртети. Ако станете, стаће и они.

Истраживач и љубодждери

Један Европљанин-истраживач пао је у руке урођеника-љубодждера чији је поглавица одмах наредио да се Европљанин убије. Да би спасао свој живот, Европљанин рече поглавици да зна да прориче будућност.

ТРИ ШАЉИВА ПИТАЊА

1) Ко може да понесе пласт сена, а не може зрно песка?
2) Како се може повећати број 666 за половину а да му се ништа не додаје?
3) Шта ради петак кад стоји на плоту и пева?
Одговори: 1) река; 2) треба 666 само окренути, па се добија 999; 3) држи се за плот да не падне.

КО БРЗО ВИДИ И БРЗО МИСЛИ

Метните сат преда се и узмите оловку, па не пишући ништа по овој табели:

16	8	24	20	11
13	22	3	18	6
5	25	10	23	14
19	15	7	1	17
2	9	21	12	4

близи покажите редом, што брже можете, све бројеве од 1 до 25. Има их који могу то да учине за 30 секунда. А ви?

... Скадарско Језеро звало се некад Лабеатско Језеро. У грчко-римско доба на обалама овог језера живело је илирско племе Лабеати, по коме је језеро и добило име.

... букурију, једна врста јапанског кромпира чији плод може да буде тежак и

... већ више од хиљаду година ратна тактика домородаца с Јаве није се нимало променила. За време борби њихове војне јединице

пет килограма, расте на корену дрвета а-камацу, и то тек пошто се стабло дрвета отсече.

... чапље, које иначе живе око река и бара, граде своја гнезда на дрвећу. Та гнезда никад нису усамљена, већ су груписана у велике колоније од сто до двеста комада.

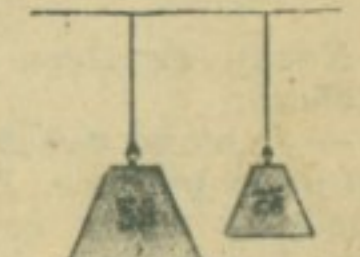
... снага која се добија искористивањем плиме и осеке назива се „плавина-гал“.

... уже исплетено од упреденог свиленог концца може да

постављене су тако да потсећају на тело једне врсте малих ракова. Бројеви на слици означају распоред појединих чета.

... гума за брисање пронађена је још у 18 веку.

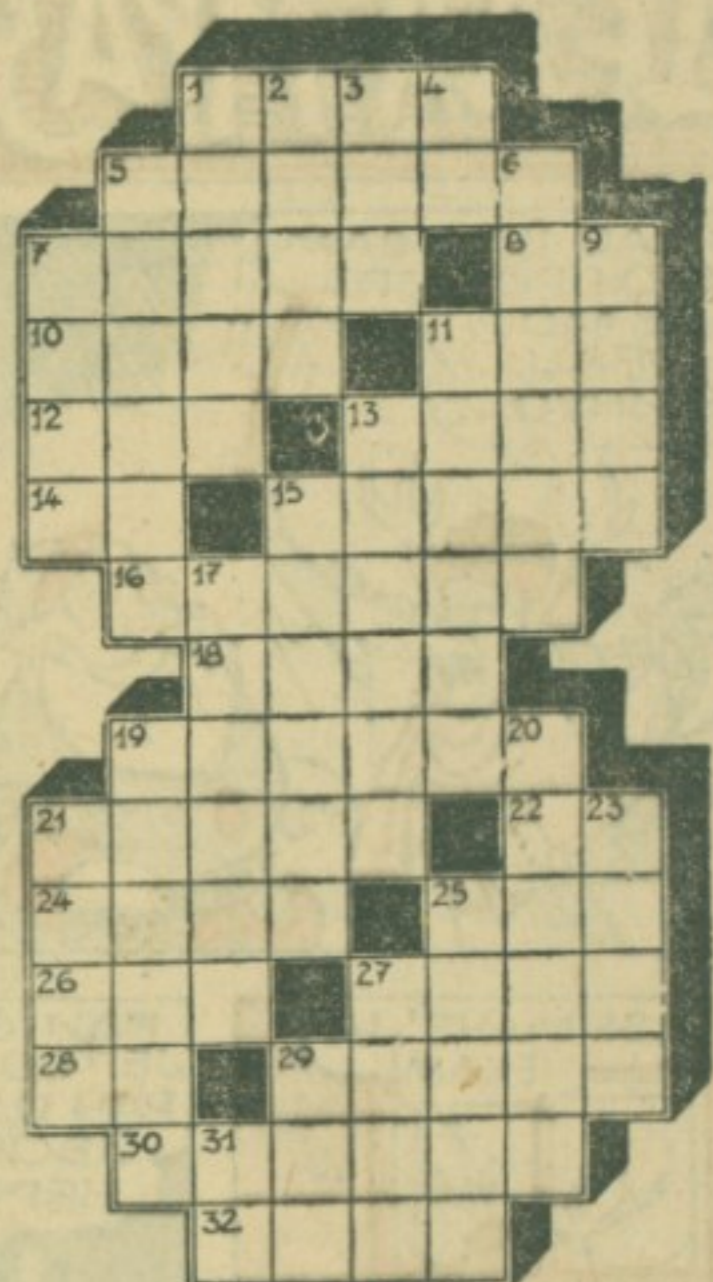
... атоми су тако сићушни да ако би се кап воде увећала до величине земљине кугле, атоми који је сачињавају били би мањи од поморанџе.

одржи двоструко веће оптерећење од металног кабла исте дебљине.

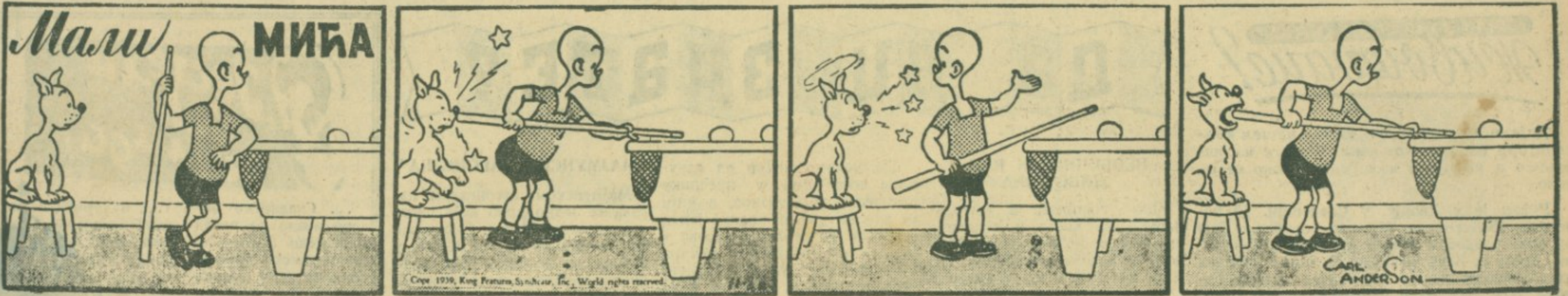
Водоравно: 1) ненастањен; 2) презиме енглеског песника из 19 века; 3) количина штампаних примерака књиге или новина; 4) место у Малој Азији где је Александар победио Дарданија; 5) данско мушко име; 6) женско име; 7) део лица; 8) дело Жан Жак Русоа; 9) ономотојева лавеза; 10) један метал; 11) тарбене којим се један догађај представља онаквим какав јесте; 12) слово грчке азбуке; 13) морске животињске; 14) припадник вишег реда полуслободних сељака у Средњем веку; 15) хемиски знак за молибден; 16) назив за некадашњег коњаника-копљаника; 17) име јунака из Динзијевих стрипова; 18) староперсијски владар; 19) један цвет; 20) узвик; 21) опера од Лисинског; 22) град у Француској; 23) држава у Азији.

Усправно: 1) син тројанског краља Пријама; 2) један сродник; 3) ткиво у средини стабла; 4) показна заменица; 5) некадашњи општински викари у Србији; 6) град у Асирији; 7) позната приповека Јосипа Козарца; 8) масно ткиво; 9) врста експлозива; 10) одабран; 11) најчрн; 12) један занатлија; 13) један од рукаваца Дунавца; 14) место за обуку; 15) десна притока Дунавца; 16) место код Вуковара; 17) вишестолпна зграда, улога се код чини се мирисни корен; понекад додаје дувану; 18) правац у европској уметности 17 века; 19) река у Хрватској; 20) гозба; 21) лична заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) комарац; 2) сом; 3) ас; 4) рен; 5) Алет; 6) пана; 7) вагон; 8) нар; 9) Ароза; 10) ни; 11) Ана; 12) Ал; 13) али; 14) Ири; 15) оса; 16) Ене; 17) ова; 18) око; 19) га; 20) Ара; 21) ал; 22) Атина; 23) лив; 24) залив; 25) Ирис; 26) Мина; 27) назоб; 28) сан; 29) Категат. Усправно: 1) Кола; 2) омега; 3) ас; 4) рен; 5) Адана; 6) цена; 7) савана; 8) Фареди; 9) пор; 10) мона; 11) за; 12) Илова; 13) арка; 14) Иса; 15) Иво (Андрић); 16) Студин; 17) Фри; 18) одивни; 19) ат; 20) Алам; 21) авија; 22) Алиса; 23) Ирак; 24) икат; 25) сеп; 26) 60.

ПОПАЈЕВЕ ЛОВАЧКЕ ПРИЧЕ

Попај се хвали Микију:
— Кад сам синоћ на вечери код Хорација причао о својим последњим ловачким успесима, сви су држали отворена уста од чуда.

Пера Ждера, који је такође био на тој вечери, примети:

— Да, и пред устима шаку да би прикрили зевање!

ПЕРИН РЕКОРД

Хвали се Пера Ждера Попају:

— Ја, само кад хоћу, све могу да учиним. Ето, последњих десет дана ништа нисам јео, а десет ноћи нисам ни ока склопио.

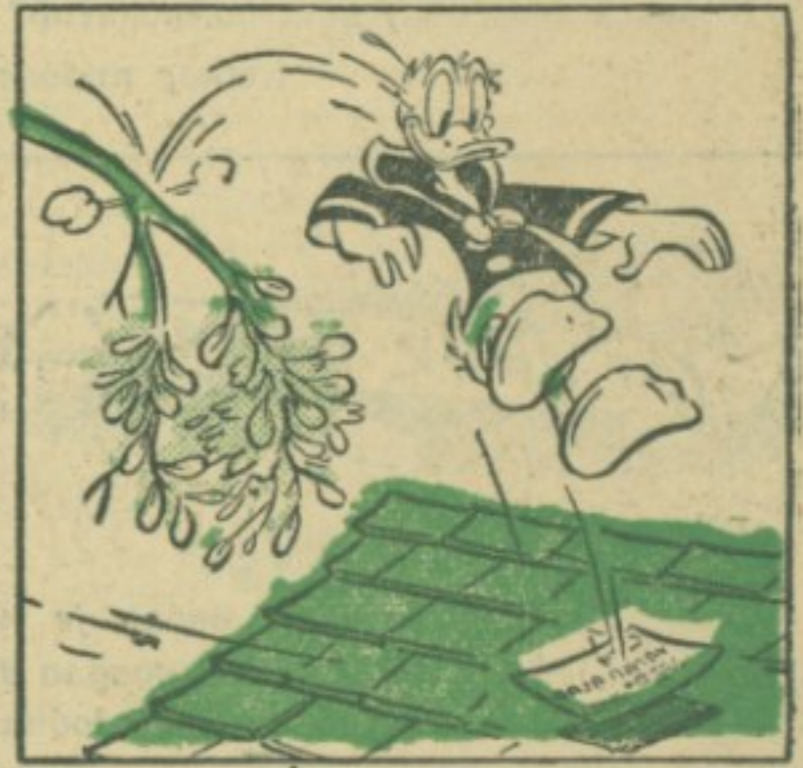
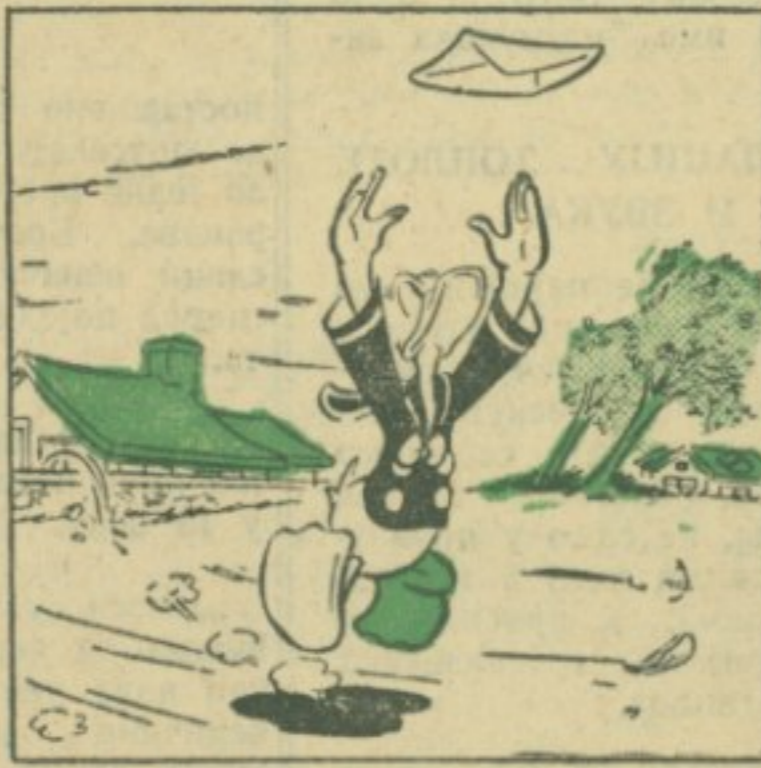
— Немогуће! То нико не би могао да издржи.

— А ја сам, видиш, издржао. Дању сам спавао, а ноћу јео!

ЧИСТУНИЦА

Попај: Соба ми се прилично дпада, али постељни чаршав као да није довољно чист.

Собраица: Вама се баш не може угодити. Десет људи је ту већ спавало и нико се није жалио да је чаршав прљав!

СВЕТЛАН, ЛУТИЦА И ДЕДА-МРАЗ

ИКАКО СИ МИ СТРИЦ НЕ СМЕШ ДА ГА НАЗИВАШ ЛУДОМ!